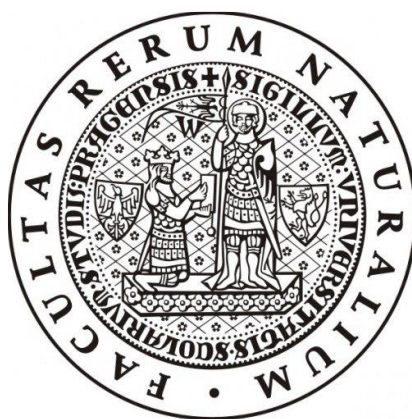

**Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Ústav pro životní prostředí**

Studijní program: Ekologie a ochrana prostředí

Studijní obor: Ochrana životního prostředí

**Porovnání vývoje ochrany přírody a socioekonomického
rozvoje vybraných území jihozápadního pohraničí**

Comparison the development of nature protection and socio-economic
development of the selected areas of southwestern border region

Bc. Zdeněk Pícha

Vedoucí práce: RNDr. Zdeňka Křenová, Ph.D.

květen 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně s využitím uvedené literatury a informací, na něž odkazuji. Svoluji k jejímu zapůjčení s tím, že veškeré (i přejeté) informace budou řádně citovány. Rovněž prohlašuji, že předložená diplomová práce je totožná s elektronickou verzí vloženou do SIS.

V Praze dne 15.5. 2016

Bc. Zdeněk Pícha

Tímto bych chtěl poděkovat své školitelce, RNDr. Zdeňce Křenové, Ph.D. za odborné a přátelské vedení mé diplomové práce a cenné rady. Dále bych rád poděkoval všem institucím za poskytnutá data a v neposlední řadě mým blízkým a rodině za podporu.

Obsah

Abstrakt	5
Seznam zkratk.....	7
1. Úvod	8
2. Popis zájmového území	10
3. Metodika	18
4. Výsledky	29
4.1. Demografické ukazatele	29
4.2. Socioekonomické ukazatele	31
4.3. Pozemkové ukazatele	33
4.4. Ukazatele příjmů.....	35
5. Diskuze	41
6. Závěr.....	49
7. Seznam použité literatury	51

Abstrakt

Součástí českých, stejně jako mnohých středoevropských, velkoplošně chráněných území (VZCHÚ) jsou také obce. Někteří obyvatelé a jejich volení zástupci příležitostně označují existenci VZCHÚ na katastru svých obcí, jako příčinu negativních demografických a socioekonomických procesů odehrávajících se na tomto území. Předložená diplomová práce zkoumá toto tvrzení a zabývá se vlivem vyhlášení a existence VZCHÚ na socioekonomiku obcí a obyvatelstva v dotčeném území žijícím. Cílem této práce bylo na příkladu jihozápadního pohraničí České republiky zjistit, zda existence a vyhlášení VZCHÚ region ovlivňuje. V zájmovém území, které je z ochrannářského hlediska velmi cenné, byl v roce 1991 vyhlášen NP Šumava (v rámci již existující CHKO Šumava) a v roce 2005 CHKO Český les. Opakovaně byly předloženy také návrhy na vyhlášení CHKO Novohradské hory. V práci jsou analyzovány změny vybraných socioekonomických a demografických údajů o 39 obcích a jejich katastrech mezi lety 1991 a 2011 pomocí statistické metody ANCOVA. Z dosažených výsledků vyplývá, že spíše než existence či vznik VZCHÚ jsou sledované parametry ovlivněné velikostí sledovaných obcí. Výsledky jsou diskutovány s dostupnými socioekonomickými výzkumy z jiných chráněných územích. Vedle periferního umístění je za faktor ovlivňující socioekonomiku regionu označen také nedostatečně využitý potenciál existence VZCHÚ. V závěru práce je hodnocena dostatečnost v analýze použitých parametrů a navržena možná doplnění za účel komplexnějšího výzkumu.

Klíčová slova

Chráněná území, NP Šumava, CHKO Český les, ANCOVA, socioekonomický vývoj území, pohraničí

Abstract

Villages occur in many Czech and central European large protected areas (LPA). Some inhabitants and local politicians occasionally publish, that occurrence of the LPA can inhibit regional development and cause negative demographic and socioeconomic changes in the region. This diploma thesis tests this assumption and studies the effect of existence and establishment of the LPA on socioeconomic parameters of villages and their inhabitants. The case study was conducted in the south-west border region of the Czech Republic, the area of high conservation value. The Šumava National Park (inside of already existing Šumava Protected Landscape Area, PLA) and Český les PLA were established 1991 and 2005, respectively. Also Novohradské hory PLA was proposed several times but have not been proofed till now. Statistical analysis (ANCOVA) for selected socioeconomic and demographic parameters of 39 villages and their cadasters were used to study development of the region between years 1991 – 2011. The results found the village size (number of permanent residents living in the village) to be more significant predictor for most of studied parameters than occurrence of the village in/out of the LPA. The results are discussed with results of similar studies conducted in other protected areas. Peripheral character of the border region together with underutilized potential of LPA existence are identified as the most important reasons of limited development of the region. At the end the adequacy of used parameters is evaluated and possible additions for the following comprehensive research are suggested.

Key words

Protected areas, NP Šumava, PLA Český les, ANCOVA, socioeconomic development, border region

Seznam zkratek

ANCOVA	analýza kovariance
AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
ČL	Český les
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřičský a katastrální
EVL	evropsky významná lokalita
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHKOŠ	Chráněná krajinná oblast Šumava
MF	ministerstvo financí
MOS	Městská a obecní statistika
MŠ	mateřská škola
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území
NH	Novohradské hory
NP	národní park
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
NPŠ	Národní park Šumava
RES	Registr ekonomických subjektů
SLDB	Sčítání lidí domů a bytů
ÚHDP	Úhrnné hodnoty pozemků
VVP	vojenský výcvikový prostor
VZCHÚ	velkoplošné zvláště chráněné území
ZŠ	základní škola

1. Úvod

Velkoplošná zvláště chráněná území, jako národní parky nebo chráněné krajinné oblasti, jsou v případě NP vyhlášovány za účelem ochrany rozsáhlých přirozených nebo lidmi málo dotčených ekosystémů, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam a v případě CHKO za účelem ochrany rozsáhlého území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení (zákon č. 114/92). V podmínkách České republiky je pak velmi obtížné vyhlásit VZCHÚ aniž by na jeho území nežilo obyvatelstvo. Cílem této diplomové práce je tedy zjistit, zda má vyhlášení VZCHÚ vliv na socioekonomiku obcí a obyvatelstva. Nebo zjistit zda socioekonomiku oblasti více určují jiné faktory než vyhlášení VZCHÚ.

Vyhlášení VZCHÚ tak provází omezení a zákazy jak pro návštěvníky, tak hlavně pro obyvatele takového území. Zákazy jsou pak přísnější podle zonace konkrétního VZCHÚ (zákon č. 114/92). Tyto zákonné podmínky do jisté míry mohou ovlivňovat socioekonomický rozvoj území a podle některých lidí nejsou tak přísná opatření k ochraně nutná, což vede ke snahám o změnu legislativy. Tyto názory nejvíce zaznívají z NP Šumava, kde je ochrana v porovnání s CHKO přísnější

Jedny ze zákazů v NP, které mohou nejčastěji omezovat obyvatelstvo a rozvoj území jsou tyto: hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch, stavět nové dálnice, silnice, železnice, průmyslové stavby, sídelní útvary, plavební kanály, elektrická vedení velmi vysokého napětí a dálkové produktovody, těžit nerosty, horniny a humolity kromě stavebního kamene a písku pro stavby na území národního parku nebo v první zóně NP povolovat a umísťovat nové stavby. V CHKO jsou zákazy obdobné, například stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály nebo na území první zóny CHKO těžit nerosty a humolity (zákon č. 114/92). Pokud však vznikne vlastníku nebo nájemci zemědělské půdy, lesního pozemku nebo rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže v důsledku omezení vyjmenovaných v zákoně č. 114/92 Sb. újma, má nárok na její finanční náhradu (zákon č. 114/92).

Aby mohlo být toto porovnání relevantní, je nutné porovnávat co nejpodobnější území a to jak po stránce přírodních podmínek, tak i po stránce historického socioekonomického vývoje. Aby bylo možno říci zda se vliv vyhlášení VZCHÚ projevil na sociokenomiku je zapotřebí zkoumat dostatečně dlouhé časové období, alespoň několik let. V případě této práce bylo vybráno období 1991 až 2011. To z toho důvodu, že v roce 1991 letech bylo provedeno první sčítání lidí domů a bytů po ekonomické transformaci a demokratizaci tehdejšího Československa, v roce 2011 bylo provedeno zatím poslední SLDB a tato data tvoří obraznou páteř této diplomové práce.

2. Popis zájmového území

Zájmové území této diplomové práce představuje pás českého pohraničí táhnoucí se od severní hranice CHKO Český les přes NP a CHKO Šumava až k východní hranici uvažovaného CHKO Novohradské hory u města Nové Hrady, kde je v současnosti zřízen přírodní park Novohradské hory. Na velkou biologickou hodnotu celého území pak kromě VZCHÚ ukazují i četná MZCHÚ, například NPR Terčino údolí, NPP Hojná voda, NPR Žofínský prales nebo NPR Čertova stěna–Luč a území soustavy NATURA 2000: ptačí oblasti Boletice, Novohradské hory, Šumava a četné EVL. Sledované území spadá do okresů České Budějovice, Český Krumlov, Domažlice, Klatovy, Prachatice a Tachov (Albrecht et al., 2003; Zahradnický a Mackovčín, 2004; Internet 1). Celé toto území je zobrazeno na obrázku č. 1.

Podle geomorfologického členění se jedná o Šumavskou soustavu, její podsoustavy Českoleskou podsoustavu a Šumavskou hornatinu. Zkoumané území spadá do těchto podcelků: Dyleňský les, Přimdský les, Kateřinská vrchovina, Čerchovský les, Chodská pahorkatina, Českokubická vrchovina, Jezvinecká vrchovina, Železnorudská hornatina, Šumavské pláně, Svatoborská vrchovina, Boubínská hornatina, Vltavická brázda, Trojmezenská hornatina, Želnavská hornatina, Českokrumlovská vrchovina, Kaplická brázda, Soběnovská vrchovina, Pohořská hornatina a Stropnická pahorkatina. Z Poberounské soustavy do území zasahuje podcelek Švihovské vrchoviny Klatovská kotlina (Albrecht et al., 2003; Zahradnický a Mackovčín, 2004; Demek et al., 2006). Z historického pohledu spadá celé území, až na Domažlicko, do tzv. Sudet, nebo také do Chudých Sudet (Perlín, 1998).

Podle geologického členění leží toto území v moldanubiku a na území Šumavy se dělí do několika částí: jednotek jednotvárné, pestré, Královského hvozdu a moldanubického plutonu. Nejvíce rozšířenou horninou v jednotvárné jednotce jsou především plagioklasové pararuly. Stejně tak i v pestré jednotce jsou nejvíce zastoupeny plagioklasové pararuly, ale ve větší míře se zde nalézají další horniny jako krystalické vápence, krystalické křemence, grafitické horniny nebo i různé přechodné horniny jako svorové ruly nebo dolomitické vápence. Jednotku Královského hvozdu tvoří hlavně muskoviticko-biotické pararuly. Moldanubický pluton tvoří na Šumavě několik samostatných těles: masiv Plechého, Želnavské hornatiny, lipenský, prášilský a vyderský. Tato tělesa mají velmi různorodé složení, nejčastěji se zde vyskytují biotická žula a grandiorit (Beneš et al., 1983; Chlupáč a Štorch, 1992). Velká část CHKO Český les leží taktéž v moldanubiku, které se i zde dělí na několik částí: moldanubikum

českého lesa a domažlické krystalinikum. Nejrozšířenější horninou v tomto území jsou migmatické cordieritické pararuly, vyskytují se zde i další typy pararul jako biotická nebo sillimanitickobiotická. V domažlickém krystaliniku se pak velmi často vyskytují fylity, svory až pararuly, metabazika a amfibolity. Z Barrandienu do vymezeného území zasahuje kdyňský masiv, kde se nejčastěji vyskytují zelené břidlice a amfibolity (Zahradnický a Mackovčín, 2004).

Celé sledované území od Trojmezenské hornatiny, přes jižní část Českokrumlovské vrchoviny k Novohradským horám a jejich podhůří se řadí stejně, jako na Šumavě k moldanubickému plutonu, pouze malou část území zaujímá jednotka dvořištského terciéru. Nejrozšířenější jsou zde žuly či aplitické žuly, v novohradském podhůří pak svorové ruly, pararuly a migmatity, v okolí Horního Dvořiště se pak vyskytují jíly, jílovce, písčité jíly a prachové písky (Albrecht et al, 2003).

Z půdních typů se na v oblasti Šumavy a jejího podhůří vyskytují tyto: kambizemě, podzoly, fluvizemě, organozemě, rendziny, pohřbené a fosilní půdy. Podzoly a kryptopodzoly na území NP a CHKO Šumava dominují, vyvinul se zde hlavně podzol kambizemní a humusový. Podzoly se vyskytují na několika místech v okolí Železnou Rudy, Kvildy a Plechého a Smrčiny a vytvářejí jakési ostrovy. Kambizemě jsou se stoupající nadmořskou výškou kyselější, vyskytují se v celém Šumavském podhůří od Nýrska přes Vimperk, Horní Planou až k Vyššímu Brodu. Nivní půdy se vyskytují v širších údolích vodních toků zvláště pak v nižších partiích Šumavy. Organozemě nebo také rašelinné půdy jsou vázané na centrální oblast Šumavy, konkrétně okolí Modravy, Kvildy, horní Vltavy od Lenory po Frymburk. Rendziny jsou rozšířeny jen v okrajových částech CHKO Šumava v okolí Volyně, Vimperka a mezi Sušicí a Horažďovicemi (Kočárek st., 2003; Albrecht et al., 2003).

Na území CHKO Český les tvoří půdu nejčastěji kambické podzoly, v nižších partiích pak kambizemě dystrické, v menší míře můžeme nalézt i modální pseudogleje nebo gleje, které jsou pak velmi časté v oblasti všerubské vrchoviny. Organozemě se zde vyskytují jen výjimečně (Zahradnický a Mackovčín, 2004; AOPK, 2006).

V Novohradských horách se nejčastěji vyskytují kambizemě, naopak podzoly nebo kryptopodzoly zde tvoří jen malou část území. Kryptopodzoly se pak vyvinuly ve vrcholových partiích Novohradských hor, podzoly pak v stanovištích horských a podmáčených smrčín. Kambizemě a její podtypy, se vyskytují hlavně v novohradském podhůří. Podél hranice s Rakouskem se pak často vyskytují organogenní glejové půdy, v okolí Pohoří na Šumavě se pak vyskytují organozemě (Šefrna, 2006). V oblasti českokrumlovské vrchoviny se

nejčastěji vyskytují kambizemě, v okolí Horního Dvořiště pseudogleje a v oblasti trojmezenské hornatiny jsou častější podzoly, místy gleje (Albrecht et al., 2003).

Celé území patří do střeoevropské provincie střeoevropské květeny. Nižší části Šumavy a její podhůří, stejně jako většina CHKO Český les, spadají do mezofytika. Přirozenou lesní vegetaci zemí Šumavy představují květnaté bučiny a jedliny nebo kyselé podhorské bučiny, v Českém lese se pak nejčastěji vyskytují acidofilní bučiny, květnaté bučiny, které jsou spíše vzácné a častěji se vyskytují v oblasti všerubské vrchoviny, dále se zde nacházejí podmáčené smrčiny nebo údolní jasanovo–olšové luhy a ve vyšších polohách také fragmenty suťových lesů. V nižších polohách CHKO Český les se vyskytují acidofilní doubravy (Sofron, 1990; Albrecht et al., 2003; Zahradnický a Mackovčín, 2004). Horské partie NP Šumava, nejvyšší části CHKO Český les a jižní část Novohradských hor Pohořská hornatina patří do oreofytika. Na Šumavě lesní vegetaci tvoří především smrko-buko-jedlový les a ve vyšších partiích klimaxové a podmáčené smrčiny a jedliny. Pro NP Šumava jsou pak charakteristická ombrotrofní rašeliniště, oligotrofní jezera, rašelinné louky, horské mezofilní louky a pastviny. Na některých stanovištích s extrémními podmínkami se od poslední doby ledové udržely i glaciální relikty. Šumava je také oblastí s největší diverzitou mechorostů, lišejníků a hub v České republice (Albrecht et al., 2003). V Novohradských horách tvoří přirozenou lesní vegetaci květnaté bučiny, acidofilní bučiny a jedliny, podmáčené smrčiny, několik typů doubrav a lužní lesy. Tyto původní lesy jsou zachovány jen na několika místech a jsou předmětem ochrany. Luční porosty zahrnují běžné druhy mezofytika, ale i horské druhy s tzv. alpskými migranty (Albrecht, 2006). Tyto alpské migranty už ale nejsou součástí vegetace Českého lesa jak se dříve tradovalo (AOPK, 2006). Ve sledovaném území mezi CHKO Šumava a Novohradskými horami tvoří potencionální přirozenou vegetaci květnaté bučiny, méně často acidofilní bikové nebo jedlové doubravy, vzácně dubohabřiny a lužní lesy (Albrecht et al., 2003).

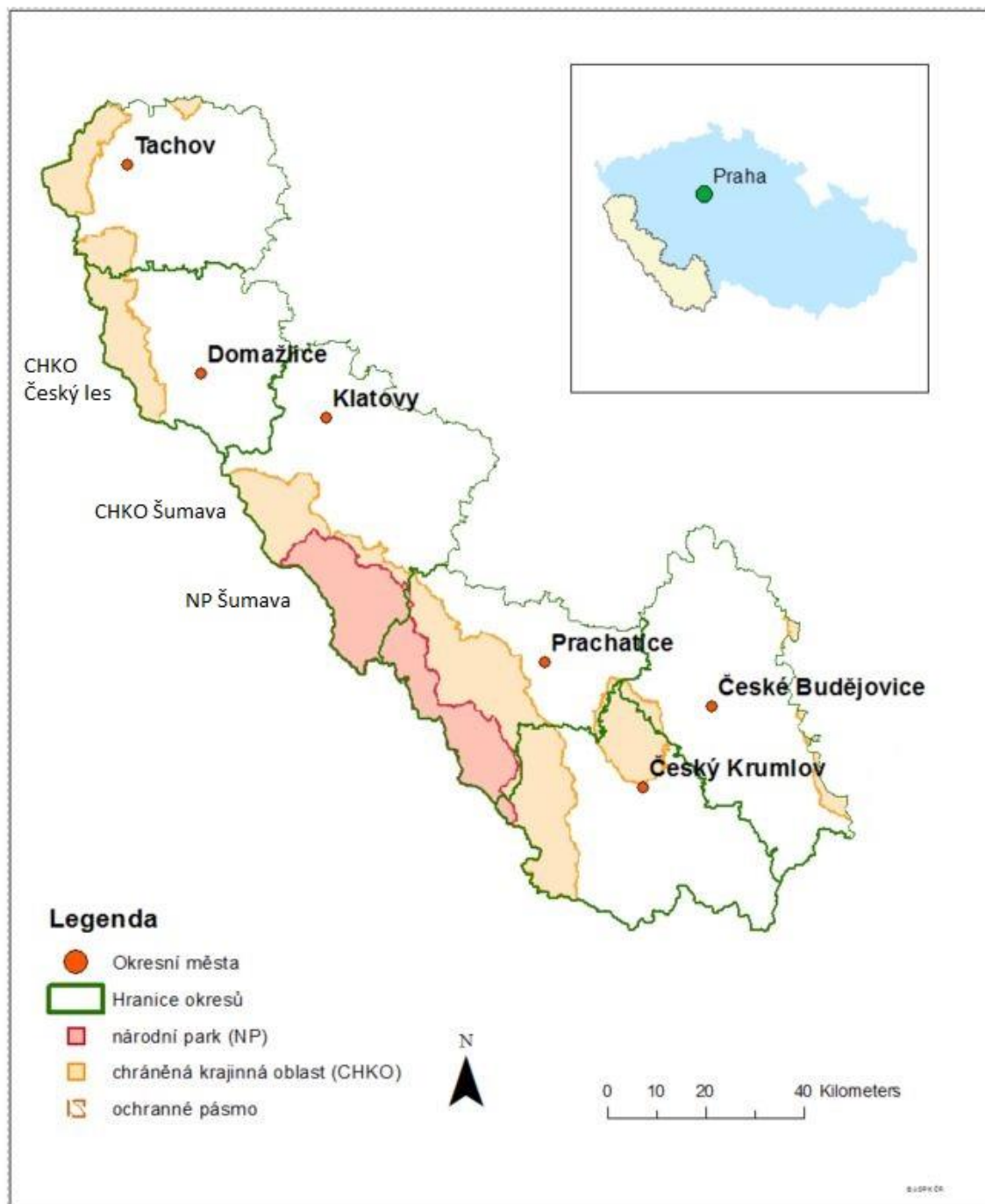
Povodí v CHKO a NP Šumava se dělí na povodí Úhlavy, Dunaje, Otavy, Volyňky, Blanice a Vltavy. Na české straně Šumavy je také 5 jezer glaciálního původu: Černé, Čertovo, Plešné, Prášílské a Laka, dále pak několik údolních nádrží, k největším patří Lipno I, Lipno II, Nýrsko a Hamry (Ruda, 2003) Novohradské hory a oblast mezi nimi Šumavou spadají do povodí Malše, Vltavy, Černé a Stropnice. Nacházejí se zde klauzury, umělé nádrže využívané k zadržení vody pro plavbu dřeva. K největším patří Pohořský rybník, Huťský rybník nebo Zlatá Ktiš (Lett, 2006). CHKO Český les pak spadá do povodí Mže, Radbuzy a Dunaje, oblast Všerubské vrchoviny

spadá do povodí Úhlavy a Dunaje. A stejně jako Šumavou tudy prochází hlavní evropské rozvodí (Tesař, 2005)

Region Šumavy patří z velké části do chladné oblasti CH 6 a CH 7 část území v oblasti Modravských slatí Poledníku nebo Ždánidel spadá do oblasti CH 4, pouze některá předhůří patří do mírně teplé oblasti MT 3, ze zájmového území to je dolní část údolí Vltavy začínající přibližně v okolí Lenory a Českokrumlovská vrchovina v pásu od Horní Plané k Frymburku. Český les většinou spadá do mírně teplé oblasti MT 3, pouze jeho nejvyšší části spadají do klimatu chladného CH 7, Všerubskou vrchovinu řadíme k mírně teplé oblasti MT 4 a MT 7. Českokrumlovská vrchovina, stejně jako Novohradské podhůří, je zařazena do mírně teplé oblasti MT 3. Samotné Novohradské hory a pás levého břehu Vltavy v okolí Rožmitálu na Šumavě spadají do chladné oblasti CH 7 (Quitt, 1971). Šumavské podnebí je na pomezí mezi kontinentálním a oceánickým klimatem, teplotní výkyvy v průběhu roku jsou poměrně malé. Nejnižší průměrné srážky na Šumavě jsou 800-900 mm v severovýchodní oblasti regionu, směrem k hlavnímu horskému pásmu u hranic průměrné srážky přibývají až k 1600 mm (Albrecht et al., 2003). CHKO Český les leží na východním úpatí ve srážkovém stínu a tak průměrné srážky činí kolem 640 mm. Uvnitř pohoří pak bývají srážky vyšší a směrem k vrcholům hor stoupají až k 1100–1200 mm (AOPK, 2006). Srážky v Novohradských horách jsou obecně nižší než na Šumavě, projevuje se zde totiž srážkový stín Šumavy a také nižší nadmořská výška. V nejvyšší oblasti Novohradských hor v okolí Pohoří na Šumavě tak spadne kolem 1000 mm srážek (Křivančová et al., 2006)

V zájmovém území se nevyskytují žádné endemické druhy rostlin a živočichů, které by se jinde v české nebo evropské přírodě nevyskytovaly, svůj areál výskytu či rozšíření zde mají rostliny a živočichové, kteří jsou chráněni. Nejdůležitější jsou ovšem člověkem málo nebo dokonce vůbec ovlivněné ekosystémy, které se ve zkoumaném území vyskytují. Jsou to přirozené smíšené lesy (NPŠ, CHKO ČL), přirozené horské smrčiny (NPŠ), kary a ledovcová jezera (NPŠ), rašeliniště (NPŠ, CHKO ČL, NH) nebo sekundární nelesní formace (NPŠ, NH, CHKO ČL) (Albrecht et al., 2003; Zahradnický a Mackovčín, 2004). Celé území má vysokou ekologickou kvalitu a je vysoce ceněné z ochrannářského hlediska.

Mapa zájmových VZCHÚ

Obr. č.1: Mapa VZCHÚ v zájmovém území

Osídlení a historie

První známky osídlení zájmového území jsou z doby bronzové, v případě Novohradského podhůří dokonce z doby kamenné, avšak toto osídlení je velmi sporadické a nejstarší souvislé osídlení je známo až z doby na přelomu 7. a 8. století n. l., kdy se do tohoto území proti směru proudu Lužnice, Malše, či Otavy začali usazovat Slované. Po celé období středověku pak probíhala kolonizace území a to jak česky mluvícím, tak hlavně německy mluvícím obyvatelstvem. České obyvatelstvo pak převažovalo hlavně v oblasti Chodska v okolí Domažlic. Obecně lze říci, že v centrální části Šumavy žilo převážně německé obyvatelstvo, a nižší partie, tedy Šumavské podhůří, byly osídleny česky mluvícím obyvatelstvem. V Novohradských horách není tato hranice tolik ostrá, ale i tak lze říci, že ve vyšších partiích pohoří převládalo německé obyvatelstvo a směrem do vnitrozemí převládalo více Čechů (Nikrmajer, 2003; Řezníčková, 2003, 2005, 2006a; Matušková, 2005a; Sassmann, 2006).

Vznik Československa v roce 1918 ve sledovaném území tedy nebyl, hlavně na Novohradsku a Dolnodvořištsku, nijak idylický a český vliv se zde začal uměle posilovat za pomoci dosazování českých státních úředníků či zřizování škol a hlavně příchodem českého obyvatelstva v důsledku pozemkové reformy. Tato „čechizace“ spolu s ekonomickou krizí pak v 30. letech 20. století vyústila v radikalizaci a nacionalizaci části německy mluvícího obyvatelstva a podpoře Sudetendeutsche Partei (SdP). V roce 1938 pak v důsledku podepsání mnichovské dohody připadla drtivá většina území, až na část Domažlicka, Německu. Po skončení 2. světové války následoval odsun všech Němců z celého území ČSR, s výjimkou těch, kterých bylo potřeba k práci v zemědělství a odborníků v některých profesích. Tento odsun trval až do konce 40. let a ve své poslední fázi v 50. letech byli zbylí Němci „rozptýlení“ do vnitrozemí. Tento odsun tak výrazně změnil národnostní strukturu celého území a zpřetrhal vazby na majetek a krajinu. Už v průběhu odsunu začal osídlovací proces celého regionu, na území se vraceli, jak Češi, kteří museli opustit území v roce 1938, tak hlavně reemigranti v podobě Slováků, volyňských Čechů, rumunských Slováků a Slováků z Maďarska. Tato reemigrace však nedosáhla toho, že by zde počet obyvatel zůstal stejný jako před válkou nebo vysídlením Němců (Nikrmajer, 2003; Jílek, 2005a; Mörtl, 2006).

V roce 1948 byla hranice s Německem a Rakouskem uzavřena, v důsledku toho se stala oblast Českého lesa, Šumavy a Novohradských hor okrajovým regionem, kdy byl život podřizován bezpečnostním a vojenským zájmům. V roce 1950 vzniklo hraniční pásmo široké 2–6 kilometrů, do tohoto pásma byl zakázán vstup osobám, které tam nebydlí. V roce 1951

bylo na hranicích zřízené tzv. zakázané pásmo, které sahalo od hranic až 2 km do vnitrozemí, z tohoto území bylo obyvatelstvo vystěhováno. Na zakázané pásmo pak navazovalo pásmo hraniční, široké 2–6 km v nepřehledném terénu dokonce až 10 km. Do hraničního pásma byl silně omezen vstup civilního obyvatelstva. Tento stav pak trval až do konce roku 1989. V tomto období pak v oblasti NP Šumava zaniklo 28 osad a obcí. V oblasti CHKO Český les, jeho okolí a Všerubské vrchoviny pak zaniklo na 80 osad a obcí. Na Novohradsku pak zaniklo 72 obcí a osad. V oblasti Vyšebrodská, Kaplická, či Dolnodvořištska je tento počet podobný (Jílek, 2003; Jílek, 2005b; Matušková, 2005b; Klobása, 2006)

Nejdůležitějším hospodářským odvětvím jak Šumavy, Českého lesa, Novohradských hor, tak i zbytku zkoumaného území je těžba a zpracování dřeva a na ní navazující průmysl jako papírnictví, které bylo rozvinuto na Šumavě a sklářství. Na rozdíl od těžby dřeva již sklářství a výroba papíru na celém území zaniklo. Na Šumavě od 14. století vzniklo přes 120 skláren, poslední sklárna byla zavřena v roce 1996 v Lenoře. V Českém lese bylo od 14. století založeno přes 49 skláren, poslední však byla zavřena v roce 1933. V Novohradských horách vzniklo od 14. století okolo 20 skláren, ale poslední zanikla v roce 1910. Poslední papírna pak byla na sledovaném území zavřena v 60. letech 20. století v Loučovicích (Lněničková, 1996; Procházka, 2005; Fröhlich a Lněničková, 2006).

Zemědělství na Šumavě, v Českém lese ani v Novohradských horách nikdy nepředstavovalo hlavní předmět obživy obyvatel ať už kvůli klimatickým nebo pedomorfologickým podmínkám a bylo spíše samozásobitelského charakteru. Na Šumavě byly tedy pěstovány všechny plodiny, které zemědělec potřeboval. Až do 20. století přetrvávalo na celém území úhorové hospodaření a tradiční způsob hospodaření. Častější než rostlinná výroba, nejvýrazněji v oblasti Novohradských hor, je pak výroba živočišná (na úhorech nebo trvalých pastvinách), převládá zde hlavně chov skotu. Ve 2. polovině 20. stol. pak byla, stejně jako ve zbytku republiky prováděna intenzifikace zemědělství tedy spojování pozemků do větších celků, používání těžké techniky a nadměrné hnojení umělými hnojivy (Kozák, 2003; Vondruška, 2005; Mičková, 2006).

Těžba nerostných surovin ve zkoumaném území zaujímá velmi malý podíl lidské činnosti. Západní část Šumavy, obzvláště okolí Kašperských hor, je známa pro svá ložiska zlata, ta byla těžena hlavně ve středověku, i když historie těžby je ještě starší. Poslední práce v oblasti těžby zlata byly zastaveny v roce 2002. Odhadované zásoby zlata na Kašperskohorsku jsou pak 50 tun. Další oblastí těžby na Šumavě pak je těžba rašeliny. Tato činnost se zde

rozšířila v první polovině 19. stol. a na území NP Šumava byla omezena v roce 1963 kdy byla vyhlášena CHKO Šumava a v současnosti už na území NP neprobíhá. Na zkoumaném území se rašelina těží pouze u obce Světlík. Novohradské hory jsou oblastí na nerostné suroviny chudou a proto zde neprobíhá žádná významnější těžba, těžba stavebních surovin jako kámen, písek nebo štěrkopísek mají pouze lokální význam. Stejně jako na Šumavě nebo v Českém lese se i zde v minulosti těžilo železo, avšak tato ložiska také nebyla moc bohatá. Český les také není na nerostné suroviny bohatou oblastí, za připomenutí stojí pouze těžba uranových rud v Dyleňském lese, která však skončila v roce 1992 (Polák, 2003; Kočárek st., 2005; Pavlíček, 2006).

Nedílnou součástí obživy obyvatelstva podhůří Novohradských a podhůří Českého lesa tvoří také rybníkářství. Rybníky na obou územích byly zakládány už ve 14. století. V oblasti Novohradských hor nejsou rybníční soustavy ani zdaleka tak velké jako v sousední Třeboňské pánvi. Rybníky v Českém lese zaujímají větší plochu a jsou součástí velké západočeské rybníční oblasti, jejíž celková vodní plocha má výměru 4217 ha. V obou těchto oblastech je také rozšířeno strojírenství, či zpracování nerostných surovin (Kočárek ml., 2005; Stejskal, 2006).

V současnosti důležitým hospodářským odvětvím je pak pro celé území turismus založený jak hlavně na přírodních kvalitách celého území, na Šumavě a v Českém lese pak zdůrazněno vyhlášením NP a CHKO, tak i na četných historických a architektonických památkách, umění nebo možnostech sportovních aktivit v každém ročním období, což platí hlavně pro Šumavu a okolí lipenské nádrže obzvláště. Prakticky v každé obci v NP a CHKO Šumava je možnost ubytování ať už v hotelech nebo penzionech, podobná situace pak existuje i u restauračních zařízení. Vysoká hustota ubytovacích a stravovacích zařízení je pak také v okolí lipenské vodní nádrže a pokračujícím toku Vltavy. V CHKO Český les ani v Novohradských horách pak není tato část infrastruktury cestovního ruchu vyvinutá natolik jako na Šumavě, ale rozhodně není zanedbatelná. Na tuto infrastrukturu je pak navázána infrastruktura aktivní turistiky v podobě cyklostezek, turistických stezek, naučných tras nebo běžkařských tras. Lyžařské areály jsou nejčastěji provozovány na Šumavě, v Českém lese méně a v Novohradských horách pak žádné lyžařské středisko není (AOPK, 2006; Bartoš a Čihař, 2011; Dickie a Whiteley, 2013).

3. Metodika

Jako sledované území, které bylo podrobněji popsáno dříve, byla vybrána velká část jihozápadního pohraničí, kde se nachází NP a CHKO Šumava a CHKO Český les, CHKO Šumava byla založeno v roce 1963 (výnos Ministerstva školství a kultury č. 53855/63) a na jeho části vznikl v roce 1991 NP Šumava (nařízení vlády ČR č. 163/1991 Sb.), CHKO Český les byla založena v roce 2005 (Předpis č. 70/2005 Sb). V oblasti Novohradských hor byly snahy zřídit další CHKO (Červenková a Vitner, 1997), ale tento záměr se i kvůli odporu tamějších obyvatel neuskutečnil. Téměř celá oblast pak spadá do takzvaných Chudých Sudet (Perlín, 1998), tímto územím procházela od roku 1948 až do roku 1989 Železná opona (Jílek, 2003; Jílek, 2005b) a ve 20. století byl historický vývoj na tomto území velmi podobný a uzavření velké části tohoto území výrazně pomohlo k rozvoji přírodního bohatství. Do sledované oblasti by se nabízelo zařadit další území Sudet, ale ty se už více odlišují buď přírodními podmínkami (NP Poddyjí) nebo historickým vývojem (Krkonošský NP, NP České Švýcarsko, CHKO Jeseníky, CHKO Orlické hory).

Vybrané obce jsou rozděleny podle toho zda tato obec, převážná část katastru nebo její místní část leží ve VZCHÚ. Obce byly vybrány také tak, aby byly zkoumané podobně velké obce položené jak ve VZCHÚ tak mimo něj. Tento výběr byl proveden podle metodiky ČSÚ, kde jsou obce rozděleny podle počtu obyvatel/km² (ČSÚ. 2009). Toto rozdělení bylo vybráno, protože mnoho obcí v pohraničí má více místních částí a proto i větší správní území. Statistické údaje jsou sbírány souhrnně pro celé správní území obce. Použité rozdělení pouze podle počtu obyvatel nebere v potaz právě velikost katastru obce, navíc jsou obce v tomto území převážně malé a rozdělení obcí pouze podle počtu obyvatel je velmi ostré. Obce, jejichž rozdíl v počtu obyvatel činí ± 20 , se výrazněji nemusí lišit a přesto by mohly spadat do jiné kategorie. V neposlední řadě se pak tímto způsobem odfiltrovaly extrémní případy, kdy má obec vysokou hustotu zalidnění, ale velmi malý katastr (např. Kubova Huť). Z výběru reprezentativních obcí pro jednotlivé regiony byly vyřazeny také obce s mimořádnými hodnotami některých ukazatelů (např. Modrava).

Mimo výběr vhodného území bylo potřeba analyzovat data, která by něco vypovídala o životě na tomto území. Jsou to data o demografickém složení obyvatelstva, socioekonomice obcí a obyvatelstva, pozemcích a kvalitě života v obci.

Demografické složení a sociokenomiku obyvatelstva z velké části pokrývají data ze „Sčítání lidí domů a bytů“ (SLDB) pocházejícího od Českého statistického úřadu (ČSÚ). SLDB po roce 1989 proběhlo v ČR a ČR v letech 1991, 2001 a 2011, s ohledem na zaměření této studie byla použita data z roku 1991 a 2011. Data ze SLDB tvoří největší ucelenou část dat, která jsou pro tuto diplomovou práci v hodná, a proto byly také pro další sledované parametry hledány údaje z roku 1991 a 2011. . Dále by využit registr ekonomických subjektů (RES), který poskytuje informace o socioekonomice obcí a v návaznosti na to i o obyvatelstvu. Tato data taktéž poskytl ČSÚ. Další data o socioekonomice obcí, konkrétně rozpočty obcí pak poskytlo Ministerstvo financí (MF). Pro analýzu změn pozemků v katastrech vybraných obcí byla využita data z Úhrnné hodnoty pozemků (ÚHDP), která byla poskytnuta Českým úřadem zeměměřičským a katastrálním (ČÚZK). Data o kvalitě života v obci byla vybrána z Městské a obecní statistiky, kterou poskytl ČSÚ.

Ve SLDB jsou informace jak o obyvatelstvu, tak o domech a o domácnostech, konkrétně počet obyvatel, demografická struktura obyvatelstva, ekonomická aktivita, náboženská aktivita, národnost, mateřský jazyk, vzdělání, počet domů a bytů, počet neobydlených domů, vybavení domácnosti atd. SLDB z roku 2011 je oproti SLDB 1991 značně podrobnější, proto nemohly být některé zajímavé ukazatele jako například obor zaměstnání obyvatel, srovnány. Z dat ze SLDB 1991 a 2011 byl sledován počet obyvatel, počet obyvatel v produktivním věku, vysokoškolské vzdělání, počet domů, počet neobydlených domů a, protože sledované území je převážně venkovského charakteru s vysokým potenciálem turistického ruchu, tak i počet domů sloužící k rekreaci.

Data z RES jsou pak z let 2003 a 2011, protože pro rok 1991 tato data bohužel nejsou dostupná a nejstarší dostupná data jsou z roku 2003. Kromě celkového počtu ekonomických subjektů v obci jsou v RES také uvedeny předměty činnosti ekonomických subjektů, ty jsou bohužel v tomto časovém období neporovnatelné, protože se změnila klasifikace a počet typů předmětů činnosti. V RES jsou pak dále další konkrétnější informace o ekonomických subjektech, které ale pro tuto práci nebyly využity.

Data o rozpočtech obcí jsou v práci zahrnuta pro roky 1994 a 2011, protože 1994 je nejstarší možný rok, pro který bylo tato data možná získat. Přepočtené příjmy obce na obyvatele jsou pak přepočteny na daný rok. Data o počtech obyvatel v roce 1994 jsou ze statistiky počtu obyvatel s trvalým pobytem od ČSÚ. Příjmy obce jsou uvedeny v tisících korun, protože data z 1994 byla od MF takto poskytnuta. Data z MOS jsou také získána z let 1991

a 2011, pro práci se nakonec ukázaly být použitelné pouze údaje o počtu ZŠ a MŠ, údaje o počtu zdravotnických zařízení pro rok 1991 nebyly poskytnuty a nejsou tak v práci k dispozici. V MOS jsou dále například statistiky o typu škol v obci, počtu pedagogických pracovníků, knihovnách, kulturních zařízeních, hřbitovech a sakrálních stavbách. Ale další statistiky vybavenosti obcí, jako například počet sportovišť, pak přestaly být ve sledovaném období sbírány. Pro zhodnocení kvality života v obci by byly dobré další údaje například o obchodech, restauracích, či činnosti spolků a sdružení v obci, takové statistiky však nejsou k dispozici. Anebo jsou, v případě obchodů, kategorie pro typ ekonomických subjektů moc široké na to, aby tato statistika byla relevantní.

Statistické zpracování dat bylo provedeno v programu STATISTICA 12 pomocí generálních lineárních modelů. Byla provedena ANCOVA změny vybraných ukazatelů. Jako kovariáta pro tuto analýzu byl použit údaj o počtu obyvatel v obci v roce 1991, vysvětlující proměnnou byl typ území (0–mimo VZCHÚ, 1–CHKO Český les, 2–NP a CHKO Šumava), vysvětlovanou proměnnou pak byla změna ukazatele ve sledovaném období. Před samotnou ANCOVA byl proveden Shapiro-Wilkův test normality dat, pro většinu ukazatelů ovšem nebylo prokázáno normální rozdělení dat, a tak prošla všechna data logaritmickou transformací (Log X+1). Uvedené grafy a tabulky s popisnými statistikami jsou rovněž zpracované v programu STATISTICA 12.

Mapy území jsou vytvořené v programu ArcGIS 10.4. Použité mapové podklady pocházejí z databáze ArcČR500 a AOPK ČR.

Popis obcí

Zde jsou uvedeny stručné popisy jednotlivých obcí, v závorce je uvedeno zda obec nebo její katastr leží ve VZCHÚ a číslo, kterým je katastr obce označen na obrázku č. 2.

Obec **Halže** (CHKO ČL, 1) se nachází 5 km severozápadně od Tachova, v okrese Tachov, leží ve výšce 596 m. n. m. a její katastr z větší části zasahuje do CHKO Český les. První písemná zmínka o obci je z roku 1479 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 zde žilo 2863 obyvatel a stálo 310 domů, při SLDB v roce 2011 pak 916 obyvatel a 239 domů (Růžková et al., 2006). V obci funguje základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Obora** (CHKO ČL, 2) leží ve výšce 620 m. n. m., 6,5 km severozápadně od Tachova v okrese Tachov. Obora je poprvé zmiňována v roce 1660 (Řezníčková a Řezníček,

2005). V roce 1869 zde žilo 1962 lidí stálo zde 178 domů, v roce 2011 pak na katastru obce ve 46 domech žilo 106 stálých obyvatel (Růžková et al., 2006).

Obec **Staré Sedliště** (3) je položena 7 km jihovýchodně od Tachova ve stejnojmenném okresu ve výšce 512 m. n. m.. Obec je poprvé písemně zmiňována v roce 1177 (Řezníčková a Řezníček, 2005). Během sčítání lidu v roce 1869 na katastru obce žilo 3810 lidí a stálo 594 domů. V roce 2011 to bylo 1142 obyvatel a 282 domů (Růžková et al., 2006). V obci se nachází základní a mateřská škola (Internet 3).

Obec **Třemešné** (CHKO ČL, 4) je umístěna v okresu Tachov, 4 km severozápadně od Bělé nad Radbuzou v nadmořské výšce 510 m (Řezníčková a Řezníček, 2005). Většina katastru obce spadá do CHKO Český les. V roce 1869 měla obec 2262 obyvatel a stálo v ní 285 domů, v roce 2011 to bylo 372 obyvatel a 124 domů (Růžková et al., 2006).

Město **Bělá nad Radbuzou** (CHKO ČL, 5) leží v okresu Domažlice, 18 km severozápadně od Horšovského Týna v nadmořské výšce 442 m. První zmínka je z roku 1121 (Řezníčková a Řezníček, 2005). Jihozápadním okrajem města probíhá hranice CHKO Český les, některé místní části města jsou pak položeny v CHKO. V roce 1869 na katastru města žilo 6029 lidí a stálo zde 715 domů, v roce 2011 v Bělé žilo 1735 obyvatel a stálo 447 domů (Růžková et al., 2006). Ve městě se nachází základní a mateřská škola (Internet 3).

Obec **Rybník** (CHKO ČL, 6) leží v okresu Domažlice, 9 km západně od Poběžovic ve výšce 532 m. n. m.. První zmínka o Rybníku je z roku 1571 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 na katastru obce podle sčítání lidu žilo 3021 obyvatel a stálo 345 domů, v roce 2011 pak pouze 181 obyvatel a 37 domů (Růžková et al., 2006).

Obec **Nemanice** (CHKO ČL, 7) leží 14,5 km jihozápadně od Domažlic, v okrese Domažlice. Obec leží v průměrné nadmořské výšce 530 m. a první zmínka o ní je z roku 1591 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 v Nemanicích žilo 3826 obyvatel a stálo 381 domů, v roce 2011 pak 245 obyvatel a 100 domů (Růžková et al., 2006). V průběhu 90. let 20. století v Nemanicích zanikly postupně základní (1997) i mateřská (1999) škola (Internet 3).

Obec **Postřekov** (CHKO ČL, 8) se nachází 8 km severozápadně od Domažlic ve stejnojmenném okresu a v nadmořské výšce 470 m (Řezníčková a Řezníček, 2005). Velká část katastru obce spadá do CHKO Český les. V roce 1869 žilo na katastru obce 1473 obyvatel a stálo 201 domů, v roce 2011 pak 1092 obyvatel a 411 domů (Růžková et al., 2006). V obci je mateřská i základní škola (Internet 3).

Obec **Pec** (CHKO ČL, 9) leží v okrese Domažlice, 8 km jihozápadně od Domažlic v nadmořské výšce 507 m. a téměř celý katastr obce spadá do CHKO Český les. Pec je poprvé písemně zmiňována roku 1652 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 v obci žilo 545 obyvatel a stálo 51 domů, při SLDB v roce 2011 zde žilo 235 obyvatel a stálo 120 domů (Růžková et al., 2006).

Obec **Tlumačov** (10) se nachází v okrese Domažlice 4 km jižně od Domažlic. Nadmořská výška obce je 460 m. Obec je poprvé zmiňována v roce 1325 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 zde žilo 695 lidí a stálo 112 domů, v roce 2011 to pak bylo 420 lidí a 150 domů (Růžková et al., 2006). V obci je zřízena mateřská škola (Internet 3).

Obec **Mrákov** (11), poprvé zmíněná roku 1325, se nachází km jihovýchodně od Domažlic, v nadmořské výšce 462 m., v okrese Domažlice (Řezníčková a Řezníček, 2005). Na katastru obce žilo v roce 1869 1537 obyvatel a stálo 242 domů, v roce 2011 to pak bylo 1154 obyvatel a 342 domů (Růžková et al., 2006). V obci je zřízena mateřská i základní škola (Internet 3).

Obec **Zahořany** (12) se nachází ve výšce 408 m. n. m. 5 km východně od Domažlic ve stejnojmenném okrese. První zmínka o obci je z roku 1239 (Řezníčková a Řezníček, 2005). Během sčítání lidu v roce 1869 žilo na katastru obce 1855 lidí a stálo 281 domů, v roce 2011 pak 961 obyvatel a 373 domů (Růžková et al., 2006). V obci se nachází mateřská škola (Internet 3).

Městys **Všeruby** (13) leží 7 km jihozápadně od Kdyně v okrese Domažlice, v nadmořské výšce 437 m. Osada na místě dnešních Všerub je zmiňována poprvé v roce 1570 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 žilo na katastru obce 3340 obyvatel a stálo 474 domů, v roce 2011 bylo při SLDB napočítáno 796 obyvatel a 256 domů (Růžková et al., 2006). Ve Všerubech je zřízena základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Chodská Lhota** (14) se nachází ve výšce 500 m. n. m., 4,5 km jihovýchodně od Kdyně v okrese Domažlice. První zmínka o obci se datuje k roku 1325 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 v Chodské Lhotě žilo 940 obyvatel a stálo zde 129 domů, v roce 2011 pak 418 obyvatel a 169 domů (Růžková et al., 2006). V obci je mateřská škola (Internet 3).

Obec **Pocinovice** (15) se nachází v okrese Domažlice, 8,5 km jihovýchodně od Kdyně ve výšce 448 m. n. m. a první zmínka je z roku 1325 (Řezníčková a Řezníček, 2005). V roce 1869 na katastru obce žilo 1276 lidí a stálo 191 domů, v roce 2011 pak 543 obyvatel a 254 domů (Růžková et al., 2006). V obci je mateřská a základní škola (Internet 3).

Obec **Chudenín** (16) se nachází v okrese Klatovy, 18 km jihozápadně od Klatov, v nadmořské výšce 478 m. Obec je poprvé písemně zmiňována v roce 1578 (Řezníčková a Řezníček, 2005). Podle sčítání lidí z roku 1869 na katastru Chudenína žilo 2790 obyvatel a stálo 363 domů, podle sčítání z roku 2011 pak 588 obyvatel a 222 domů (Růžková et al., 2006). V obci se nachází základní a mateřská škola (Internet 3).

Město **Železná Ruda** (NPŠ a CHKOŠ, 17), o němž je 1. zmínka z roku 1569, leží v okrese Klatovy 18 km jihovýchodně od Nýrska v nadmořské výšce 754 m (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 zde žilo 3465 obyvatel a stálo zde 431 domů, v roce 2011 v Železné Rudě žilo 1846 obyvatel a stálo 520 domů (Růžková et al., 2006). Toto původně hornické město provázejí vzestupy a pády, poslední útlum se váže k zavedení železné opony, kdy obec spadala až do roku 1957 do hraničního pásma, provoz železničního nádraží, které leží na státní hranici, byl na české straně obnoven až po roce 1989 (Jílek, 2003). V Železné Rudě je zřízena základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Srní** (NPŠ, 18) leží v nadmořské výšce 845 m. n. m. 16 km jižně od Sušice v okrese Klatovy. První zmínka o obci je z roku 1720 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 žilo na katastrálním území Srní 1668 obyvatel a stálo zde 192 domů (Růžková et al., 2006). Dřívější národnostní složení ukazuje údaj z roku 1930, kdy v Srní žilo 30 Čechů a 1221 Němců (Nikrmajer, 2003). V roce 1996 se po zrušení vojenského výcvikového prostoru Dobrá Voda se k obci přičlenily katastrální území Horky u Srní a Srní II (Internet 2). Při posledním sčítání lidí domů a bytů v roce 2011 zde žilo 259 obyvatel a stálo zde 115 domů. V obci funguje základní i mateřská škola (Internet 3).

Horská Kvilda (NPŠ, 19) leží v okrese Klatovy 10 km jižně od města Kašperské Hory v nadmořské výšce 1070 m. n. m., což z ní dělá nejvýše položenou obec v České republice. První zmínka o obci pochází z roku 1577 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 zde žilo 415 obyvatel a stálo zde 39 domů. V roce 2011 pak 72 stálých obyvatel a 30 domů (Růžková et al., 2006).

Město **Rejštejn** (NPŠ a CHKOŠ, 20) leží v nadmořské výšce 568 m. n. m. v okrese Klatovy 10 km jižně od Sušice (Řezníčková a Řezníček, 2003). Založení města 1337 souvisí s těžbou zlata. V roce 1869 v katastru Rejštejna žilo 2103 obyvatel a stálo zde 240 domů (Růžková et al., 2006). V roce 1930 v katastrálním území Rejštejn žilo 809 Němců a 46 Čechů (Nikrmajer, 2003). V roce 2011 ve 190 domech žilo 236 obyvatel. Do roku 1947 v Rejštejnu existovala sklárna (Fröhlich, 2003). Do roku 1999 v obci fungovala mateřská škola (Internet 3).

Obec **Stachy** (NPŠ a CHKOŠ, 21) je položena v okrese Prachatice, 9 km jihovýchodně od Kašperských Hor a leží ve výšce 738 m. n. m.. Stachy jsou poprvé zmiňovány v roce 1570 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 na katastru Stach žilo 2872 obyvatel a stálo 255 domů, v roce 2011 pak 1251 obyvatel a 515 domů (Růžková et al., 2006). V obci se nachází základní i mateřská škola (Internet 3).

Kvilda (NPŠ, 22) byla založena roku 1345, její poloha je v okrese Prachatice 15 km jihozápadně od Vimperku v nadmořské výšce 1062 m. n. m. (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 na katastru Kvildy ve 113 domech žilo 1436 obyvatel (Růžková et al., 2006). Sčítání obyvatel z roku 1930 ukazuje, že zde žilo 1094 Němců a 34 Čechů (Vávrová, 2005). Sčítání z roku 2011 ukazuje, že zde žilo 163 obyvatel ve 107 domech. V roce 1994 byla na Kvildě zrušena základní škola (Internet 3).

Obec **Horní Vltavice** (NPŠ a CHKOŠ, 23) se nachází v okrese Prachatice 11 km jižně od Vimperka ve výšce 595 m. n. m., první zmínka o obci je z roku 1359 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 zde žilo 1499 a stálo zde 149 domů, v roce 2011 zde žilo 395 obyvatel a stálo zde 100 domů (Růžková et al., 2006). V obci se nachází mateřská a základní škola (Internet 3).

Obec **Lenora** (NPŠ a CHKOŠ, 24) se nachází v okrese Prachatice, 15 km jižně od Vimperka v nadmořské výšce 765 m. Tato významná sklářská obec byla založena roku 1832. Část obce, Zátoň, je ale starší, první zmínka se datuje k roku 1359 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 v Lenoře stálo 150 domů a žilo 1689 obyvatel (Růžková et al., 2006). V roce 2011 zde pak stálo 198 domů a žilo 776 obyvatel. Na katastru obce v katastrálním území Vlčí jámy je dosud těžena rašelina (Polák, 2003). Sklárna v obci byla definitivně uzavřena v roce 1995 (Fröhlich, 2003). V Lenoře se nachází mateřská a základní škola (Internet 3).

Město **Volary** (NPŠ a CHKOŠ, 25), o kterém je první zmínka z roku 1359, se nachází v okrese Prachatice, 13 km jihozápadně od Prachatic v nadmořské výšce 760 m (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 zde žilo 4611 obyvatel, přímo ve Volarech 2172, a stálo zde 507 domů. V roce 2011 pak na katastru Volar stálo 624 domů a žilo 3744 obyvatel (Růžková et al., 2006).

Město **Horní Planá** (NPŠ a CHKOŠ, 26) se nachází 26 km jižně od Prachatic v okrese Český Krumlov v nadmořské výšce 776 m. První zmínka o Horní Plané je z roku 1332 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 na dnešním katastru Horní Plané stálo 635 domů a žilo 6105 obyvatel, v roce 2011 pak 484 domů a 2233 obyvatel (Růžková et al., 2006). Od

roku 1959 zhruba 20% katastru tvoří vodní nádrž Lipno. V Horní Plané se nachází mateřská i základní škola (Internet 3).

Obec **Lipno nad Vltavou** (27) leží 6 km severozápadně od Vyššího Brodu v okrese Český Krumlov v nadmořské výšce 776 m. Obec je poprvé zmiňována roku 1530, některé osady patřící k obci jsou však ještě starší (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 na katastru obce žilo 550 obyvatel a stálo 77 domů, při posledním SLDB v roce 2011 to bylo 2717 obyvatel a 953 domů (Růžková et al., 2006). V obci je základní a mateřská škola (Internet 3).

Obec **Loučovice** (28) se nachází 4 km západně od Vyššího Brodu ve výšce 663 m. n. m. v okrese Český Krumlov. Obec je poprvé zmiňována v roce 1361 (Řezníčková a Řezníček, 2003). Během sčítání lidu v roce 1869 žilo v obci 1569 obyvatel a stálo 209 domů, při SLDB 2011 to bylo 1627 obyvatel a 284 domů (Růžková et al., 2006). V obci se nachází základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Světlík** (29) leží 11 km jihozápadně od Českého Krumlova ve stejnojmenném okrese a v nadmořské výšce 776 m. Světlík je poprvé písemně zmiňován roku 1258 (Internet 4). V roce 1869 žilo na katastru obce 1416 lidí a stálo na něm 226 domů, v roce 2011 pak 206 obyvatel a 62 domů (Růžková et al., 2006). V průběhu 90. let 20. století v obci zanikla mateřská i základní škola (Internet 3).

Obec **Malšín** (30) je položena v nadmořské výšce 794 m, 6,8 km severozápadně od Vyššího Brodu v okrese Český Krumlov. První zmínka o Malšínu je z roku 1339 (Internet 5). V roce 1869 žilo na katastru obce 1580 obyvatel a stálo 233 domů, podle SLDB v roce 2011 na katastru obce žilo 121 lidí a stálo 84 domů (Růžková et al., 2006).

Město **Rožmberk nad Vltavou** (31) leží 23 km jižně od Českého Krumlova ve stejnojmenném okrese a v nadmořské výšce 528 m. Město je poprvé zmiňováno roku 1250 (Internet 6). V roce 1869 zde žilo 2107 lidí ve 274 domech, v roce 2011 pak 371 obyvatel ve 169 domech (Růžková et al., 2006). V průběhu 90. let 20. století v obci zanikla mateřská i základní škola (Internet 3).

Obec **Horní Dvořiště** (32) je položena ve výšce 651 m. n. m. 7 km jihovýchodně od Vyššího Brodu v okrese Český Krumlov. První písemná zmínka o obci je z roku 1278 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 žilo v obci 1038 lidí a stálo v ní 166 domů, při SLDB v roce 2011 to bylo 467 lidí a 109 domů (Růžková et al., 2006). V obci se nachází základní a mateřská škola (Internet 3).

Obec **Bohdalovice** (33) se nachází 8 km jihozápadně od Českého Krumlova ve stejnojmenném okrese a v nadmořské výšce 533 m. První písemná zmínka o Bohdalovicích je z roku 1310 (Internet 7). V roce 1869 žilo na katastru této obce 1248 lidí a stálo 206 domů, v roce 2011 to pak bylo 291 lidí a 112 domů (Růžková et al., 2006).

Obec **Rožmitál na Šumavě** (34) se nachází 8,5 km jihozápadně od Kaplice v okrese Český Krumlov a ve výšce 623 m. n. m.. První písemná zmínka o obci je z roku 1259 (Internet 8). Při sčítání lidu v roce 1869 žilo na katastru obce 2197 obyvatel a stálo 351, podle SLDB 2011 to pak bylo 374 obyvatel a 175 domů (Růžková et al., 2006). V obci je v současnosti základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Dolní Dvořiště** (35) se nachází 9,5 km jihozápadně od Kaplice v okrese Český Krumlov a v nadmořské výšce 618 m. První písemná zmínka o obci je z roku 1279 (Řezníčková a Řezníček, 2003). V roce 1869 na katastru obce žilo 5259 lidí a stálo 814 domů v roce 2011 to pak bylo 1254 obyvatel a 325 domů (Růžková et al., 2006). V roce 1920 žilo přímo v Dolním Dvořišti 760 obyvatel, z toho 43 Čechů (Internet 9). V současnosti v obci působí základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Malonty** (36) se nachází v okrese Český Krumlov, 8 km jihovýchodně od Kaplice v nadmořské výšce 681 m. První zmínka o této obci je z roku 1360 (Řezníčková, 2006b). Na části katastru obce, ne však v obci samotné, měla vzniknout CHKO Novohradské hory (Červenková a Vitner, 1997). V roce 1869 na katastru obce žilo 3526 lidí a stálo 617 domů, v roce 2011 to pak bylo 1271 lidí a 415 domů (Růžková et al., 2006). V roce 1910 přímo v Malontech žilo 823 obyvatel, všichni německého původu (Sassmann, 2006). V obci je základní i mateřská škola (Internet 3).

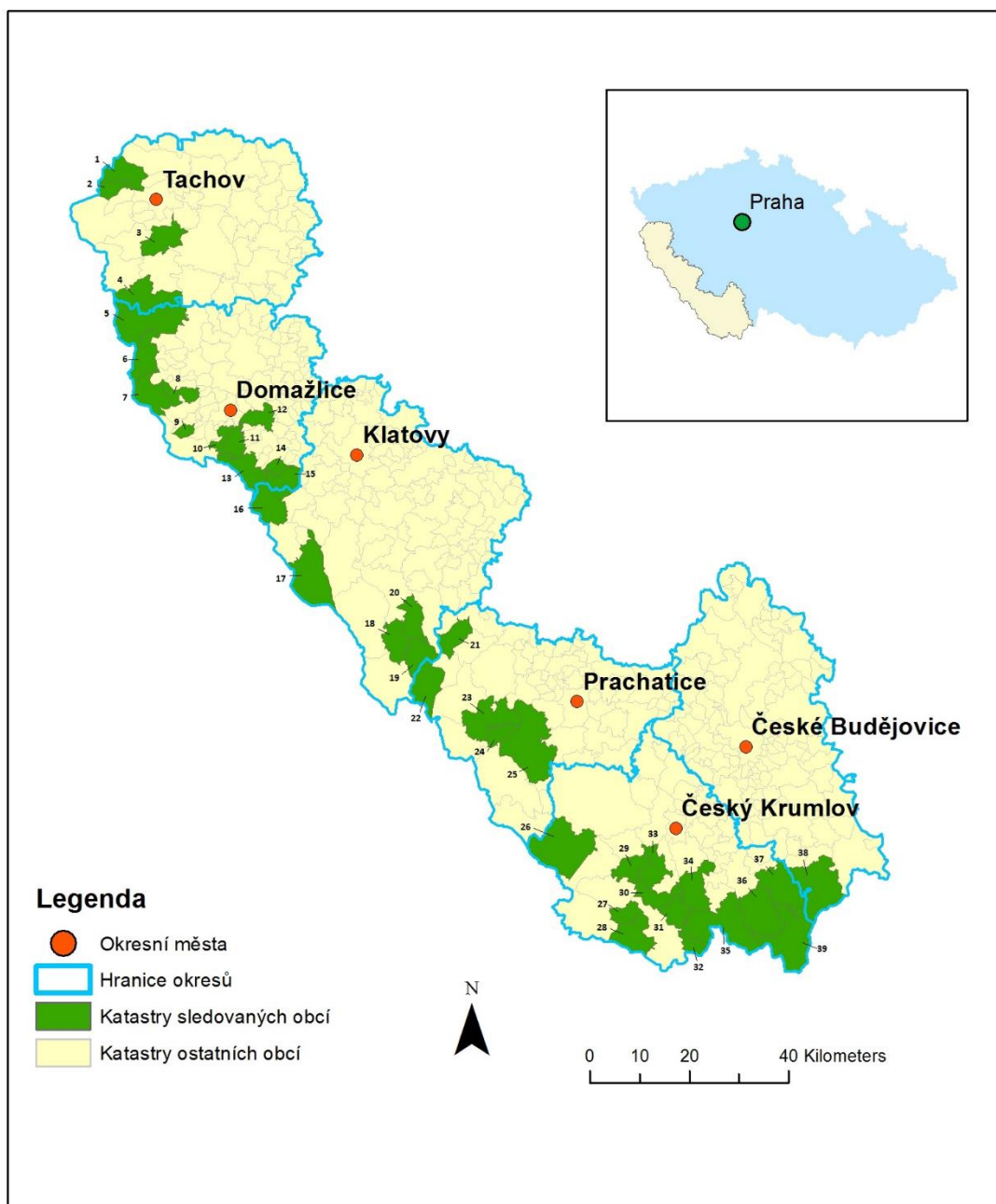
Obec **Benešov nad Černou** (37) je položena 9,5 km východně od Kaplice v okrese Český Krumlov a ve výšce 661 m. n. m.. Benešov je poprvé písemně zmíněn roku 1332 (Řezníčková, 2006b). Při sčítání lidu v roce 1869 žilo na katastru obce 4336 obyvatel a stálo 803 domů, při SLDB 2011 to bylo 1404 lidí a 604 domů (Růžková et al., 2006). Při sčítání lidu v roce 1930 bylo přímo v Benešově napočítáno 1678 obyvatel z toho 1477 lidí bylo německé národnosti (Sassmann, 2006). V obci je zřízena základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Horní Stropnice** (38) leží ve výšce 543 m. n. m. v okrese České Budějovice, 4 km jihozápadně od Nových Hradů. Obec je poprvé zmiňována roku 1259 (Řezníčková, 2006b). Celý katastr obce spadá do navrhované CHKO Novohradské Hory (Červenková a Vitner, 1997). V roce 1869 žilo na katastru obce 6317 obyvatel a stálo 1150 domů, při posledním sčítání lidí

v roce 2011 to bylo 1510 lidí a 478 domů (Růžková et al., 2006). Podle sčítání lidu z roku 1930 žilo v Horní Stropnici 839 obyvatel z toho 713 německé národnosti (Sassmann, 2006). V obci je zřízena základní i mateřská škola (Internet 3).

Obec **Pohorská Ves** (39) leží ve výšce 760 m. n. m. 13 km jihovýchodně od Kaplice v okrese Český Krumlov. První písemná zmínka o obci je z roku 1541 (Řezníčková, 2006b). Celý katastr obce by spadal do navrhované CHKO Novohradské hory (Červenková a Vitner, 1997). V roce 1869 žilo na katastru obce 2879 obyvatel a stálo 406 domů, při posledním SLDB v roce 2011 to pak bylo 264 obyvatel a 64 domů (Růžková et al., 2006). Do roku 2002 byla v obci samostatná mateřská škola a do roku 1996 byla v obci ZŠ (Internet 3).

Mapa zájmového území

Obr. č. 2: 1 – Halže, 2 – Obora, 3 – Staré Sedliště, 4 – Třemešné, 5 – Bělá nad Radbuzou, 6 – Rybník, 7 – Nemanice, 8 – Postřekov, 9 – Pec, 10 – Tlumačov, 11 – Mrákov, 12 – Zahořany, 13 – Všeruby, 14 – Chodská Lhota, 15 – Pocinovice, 16 – Chudenín, 17 – Železná Ruda, 18 – Srní, 19 – Horská Kvilda, 20 – Rejštejn, 21 – Stachy, 22 – Kvilda, 23 – Horní Vltavice, 24 – Lenora, 25 – Volary, 26 – Horní Planá, 27 – Lipno nad Vltavou, 28 – Loučovice, 29 – Světlík, 30 – Malšín, 31 – Rožmberk nad Vltavou, 32 – Horní Dvořiště, 33 – Bohdalovice, 34 – Rožmitál na Šumavě, 35 – Dolní Dvořiště, 36 – Malonty, 37 – Benešov nad Černou, 38 – Horní Stropnice, 39 – Pohorská Ves

4. Výsledky

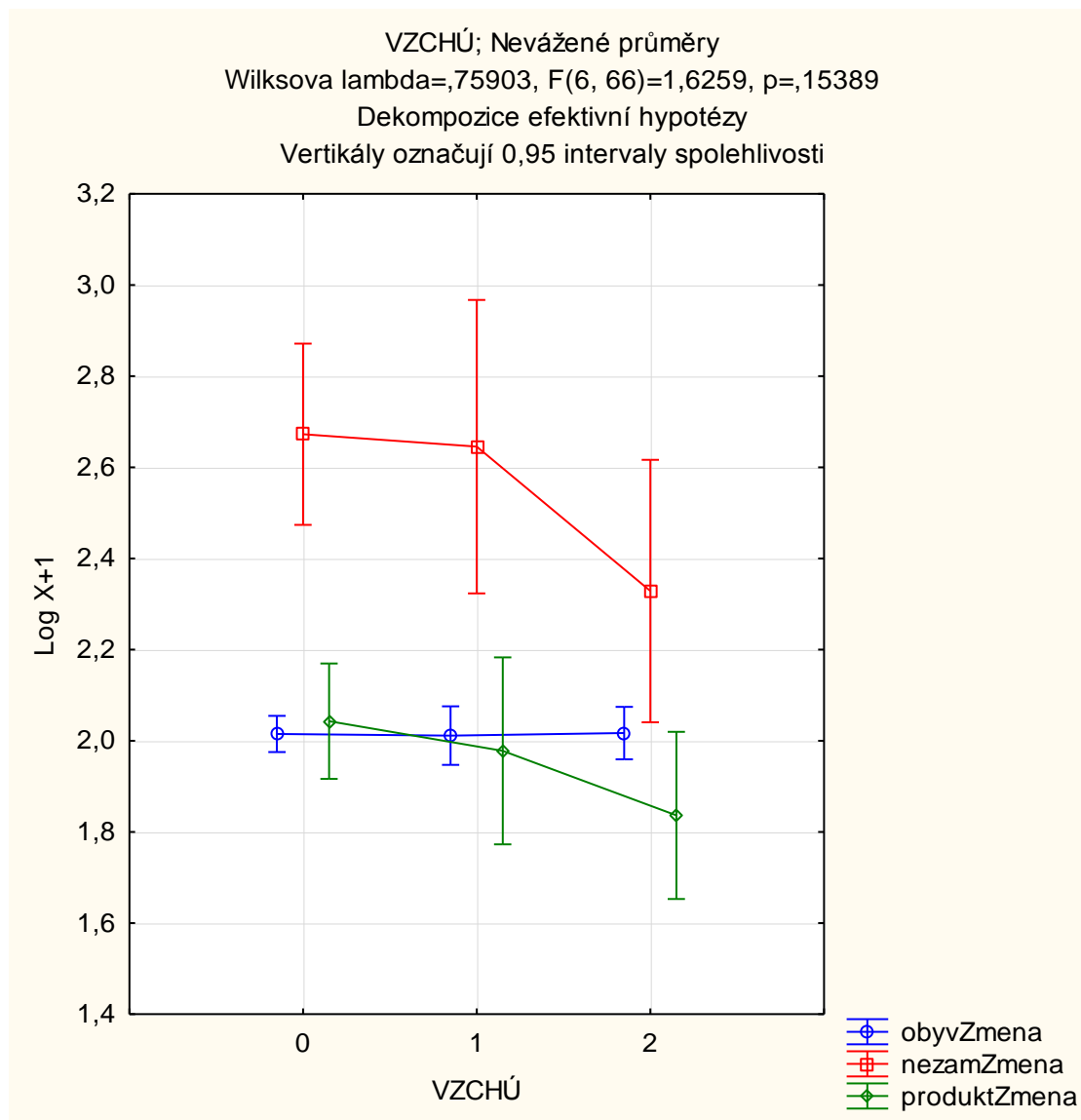
4.1. Demografické ukazatele

Celkový počet obyvatel ve sledovaných obcích byl 31 439 v roce 1991 a 31 682 v roce 2011. Přičemž počet obyvatel ve sledovaných obcích ležících v NP a CHKO Šumava se mírně snížil z 11 214 v roce 1991 na 10 937 v roce 2011. V CHKO Český les pak počet obyvatel ve sledovaných obcích mírně narostl ze 4 813 v roce 1991 na 4884 v roce 2011. V obcích, na jejichž území nebylo VZCHÚ nikdy vyhlášeno stoupl počet obyvatel z 15 412 v roce 1991 na 15 861 v roce 2011. ANCOVA změny počtu obyvatel v zájmovém území ve sledovaných letech ukázala vliv velikosti obce ($p=0,042$), vliv polohy katastru obce ve VZCHÚ ($p=0,905$) nemá statisticky významný vliv na počet obyvatelstva v obci.

Nezaměstnanost se v zájmovém území zvýšila z 3,244% v roce 1991 na 13,047% v roce 2011. Průměrná nezaměstnanost v zájmových obcích nacházejících se mimo VZCHÚ byla v roce 1991 3,438% a v roce 2011 byla 13,702%. Ve zkoumaných obcích s katastrem ve VZCHÚ nezaměstnanost v roce 1991 činila 2,679% a v roce 2011 činila 12,282%. Poměrně značný rozdíl v nezaměstnanosti byl v roce 2011 mezi obcemi v NP a CHKO Šumava a obcemi v CHKO Český les, kdy nezaměstnanost činila 10,661% respektive 14,309%). ANCOVA změny nezaměstnanosti v zájmovém území pak ukázala vliv velikosti obce ($p=0,002$), rozdíl v nezaměstnanosti ve VZCHÚ a mimo něj pak není statisticky významný ($p=0,112$). Regresní analýza změny nezaměstnanosti ukazuje, že v obcích s nižším počtem obyvatel je vyšší nezaměstnanost.

Procento obyvatelstva v produktivním věku 15–64 let činilo ve sledovaném území 66,141% v roce 1991 a 70,359% v roce 2011. Nejvyšší změna byla zaznamenána v obcích, které nikdy neležely ve VZCHÚ, nejnižší pak v NP a CHKO Šumava. ANCOVA procentuální změny ekonomicky aktivního obyvatelstva v letech 1991 a 2011 ve všech sledovaných obcích neukázala statisticky významný vliv jak velikosti obce ($p=0,088$), tak vliv VZCHÚ ($p=0,167$) na procento obyvatelstva v produktivním věku.

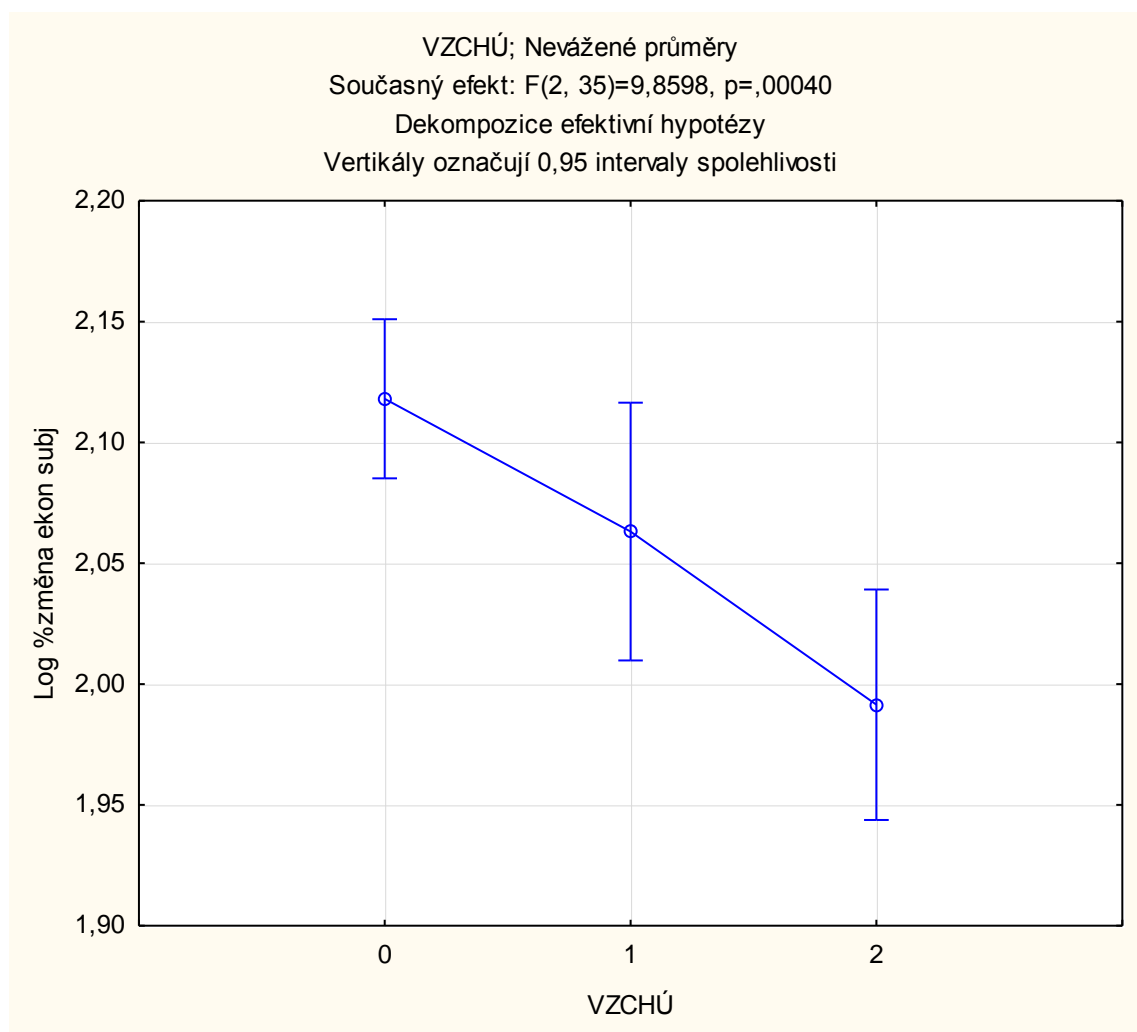
ANCOVA změny počtu obyvatel, nezaměstnanosti a obyvatelstva v produktivním věku ukazuje na vliv velikosti obce ($p=0,001$). Poloha obce ale nemá na tyto demografické ukazatele statisticky významný vliv ($p=0,154$; Obr. 3).

Obr. č. 3: ANCOVA pro změnu počtu obyvatel, podílu nezaměstnaných a produktivního obyvatelstva v letech 1991 a 2011. obyvjZmena–změna počtu obyvatel, nezamZmena–změna procenta nezaměstnanosti, produktZmena–změna procenta obyvatel v produktivním věku; VZCHÚ–typ území: 0 – bez VZCHÚ, 1–CHKO Český les, 2–NP a CHKO Šumava)

4.2. Socioekonomické ukazatele

V roce 2003 existovalo v zájmových obcích 7068 ekonomických subjektů, v roce 2011 pak tento počet stoupl na 8229. Počet ekonomických subjektů se zvýšil ve všech typech sledovaných územích. Nejvíce v katastrech obcí, v jejichž katastru nikdy nebylo VZCHÚ a to ze 2826 na 3676. Nejméně ekonomických subjektů přibylo v obcích s katastrem v NP a CHKO Šumava. ANCOVA změny počtu ekonomických subjektů ukázala, že velikost obce nemá statisticky významný vliv na počet ekonomických subjektů ($p=0,097$), tento vliv má ale poloha obce ($p < 0,001$; Obr. 4).

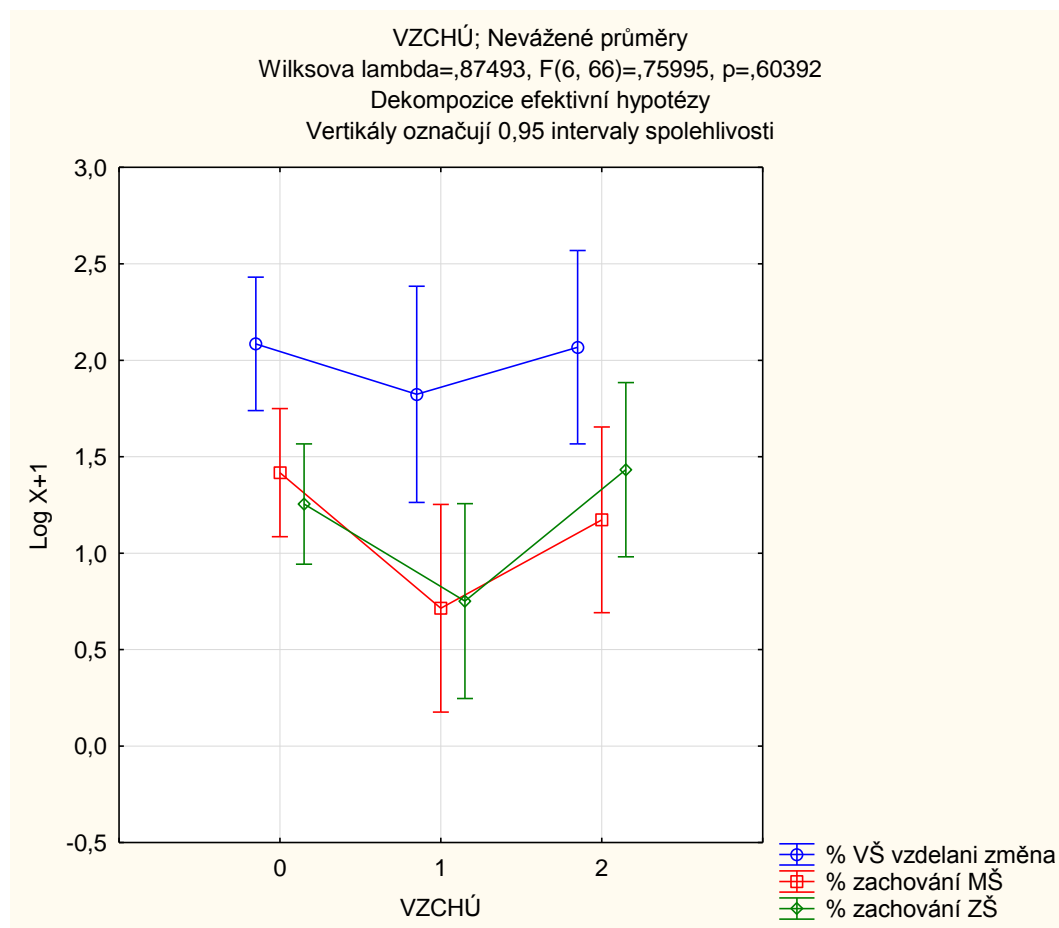

Obr. č. 4: ANCOVA pro změnu počtu ekonomických subjektů v letech 2003 a 2011. VZCHÚ–typ území 0–bez VZCHÚ, 1–CHKO Český les, 2–NP a CHKO Šumava

Z celkového počtu obyvatel starších 15-ti let žilo v zájmovém území v roce 1991 2,85% lidí s vysokoškolským vzděláním, v roce 2011 toto číslo činilo 4,61%. ANCOVA změny

procenta vysokoškolsky vzdělaných obyvatel pak ukázala na závislost na velikosti obce ($p=0,022$), závislost na poloze obce nebyla prokázána ($p=0,908$).

V roce 1991 bylo na sledovaném území provozováno 34 MŠ, v roce 2011 to bylo 26 MŠ. MŠ úplně zanikly v 7 obcích, ve 3 obcích zanikla 1 ze 2 MŠ v obci, ve 2 obcích pak vznikly nové MŠ. ANCOVA zachování MŠ ukázala statisticky významný vliv velikosti obce ($p < 0,001$), kdy MŠ zanikaly hlavně v malých obcích. Vliv polohy obce pak nebyl statisticky významný ($p=0,338$). ZŠ bylo ve zkoumaném území v roce 1991 28, v roce 2011 pak 25, ZŠ tedy zanikla v 5 obcích, ve 2 obcích s 1 ZŠ přibyla další ZŠ. ANCOVA zachování ZŠ ukázala na statisticky významný vliv velikosti obce ($p < 0,001$), ZŠ zanikaly hlavně v malých obcích. Vliv polohy obce nebyl statisticky významný ($p=0,444$). ANCOVA všech socioekonomických ukazatelů, kromě změny ekonomických subjektů, prokázala statisticky významný vliv velikosti obce ($p < 0,001$), nikoliv však polohy obce ($p=0,604$; Obr č.5).

Obr. č. 5: ANCOVA pro změnu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, zachování MŠ a zachování ZŠ v letech 1991 a 2011. % VŠ vzdělání změna—změna procenta vysokoškolsky vzdělaných lidí, % zachování MŠ—procento zachování mateřských škol, % zachování ZŠ— procento zachování základních škol; VZCHÚ—typ území 0—bez VZCHÚ, 1—CHKO Český les, 2—NP a CHKO Šumava

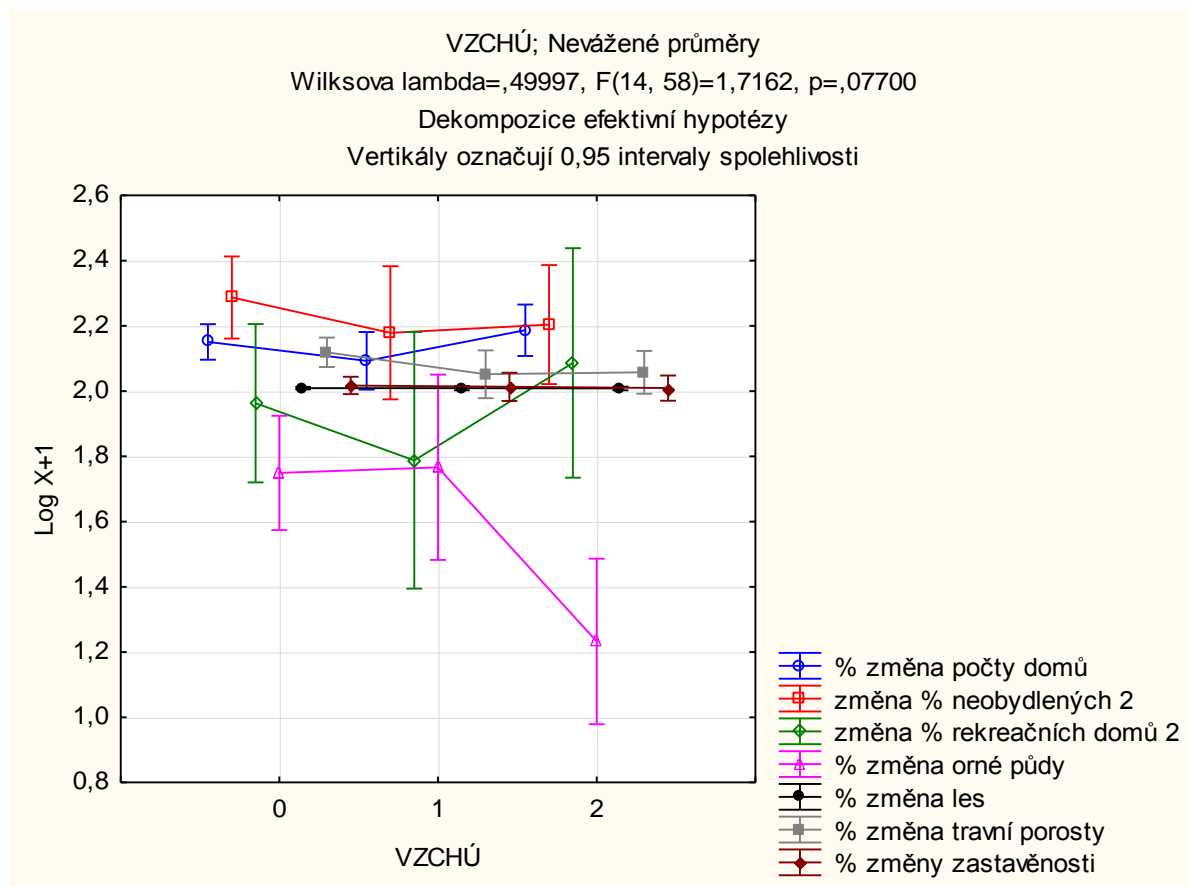

4.3. Pozemkové ukazatele

Katastry obcí ve sledovaném území zaujímaly v roce 1993 1611,361 km², v roce 2011 pak zaujímaly 1625,767 km². Největší změna velikosti katastru se odehrála v obci Srní, kdy se katastr zvýšil ze 21,823 km² v roce 1993 na 33,485 km² v roce 2011 z důvodu zrušení VVP Dobrá Voda v roce 1991 a převodů části pozemků do katastru Srní v roce 1996. V ostatních obcích byly změny katastrů buď jen velmi malé, a nebo žádné. Druhá nejvyšší změna nejvyšší změna katastru nepřesáhla 3 km².

Počet domů v zájmovém území se zvýšil ze 7348 v roce 1991 na 9589 v roce 2011. Nejvíce domů přibýlo v územích, která nebyla celoplošně chráněna, celkově zde přibýlo 61% ze všech nových domů. Největší nárůst počtu domů byl v obcích s menším počtem obyvatel v roce 1991. ANCOVA změny počtu domů ukazuje, že statisticky významný vliv měla velikost obce ($p=0,011$), nikoliv však poloha obce ($p=0,162$). V roce 1991 stálo v zájmovém území 1391 neobydlených domů, v roce 2011 pak 2966 takových domů. ANCOVA změny počtu neobydlených domů ukazuje, že vliv polohy obce ($p=0,270$) a vliv velikosti obce ($p=0,501$) nejsou statisticky významné. Domů sloužících k rekreaci stálo v zájmovém území v roce 1991 879, v roce 2011 to bylo 1891. ANCOVA změny domů k rekreaci neukázala statisticky významný vliv velikosti obce ($p=0,163$), ani polohy obce ($p=0,624$).

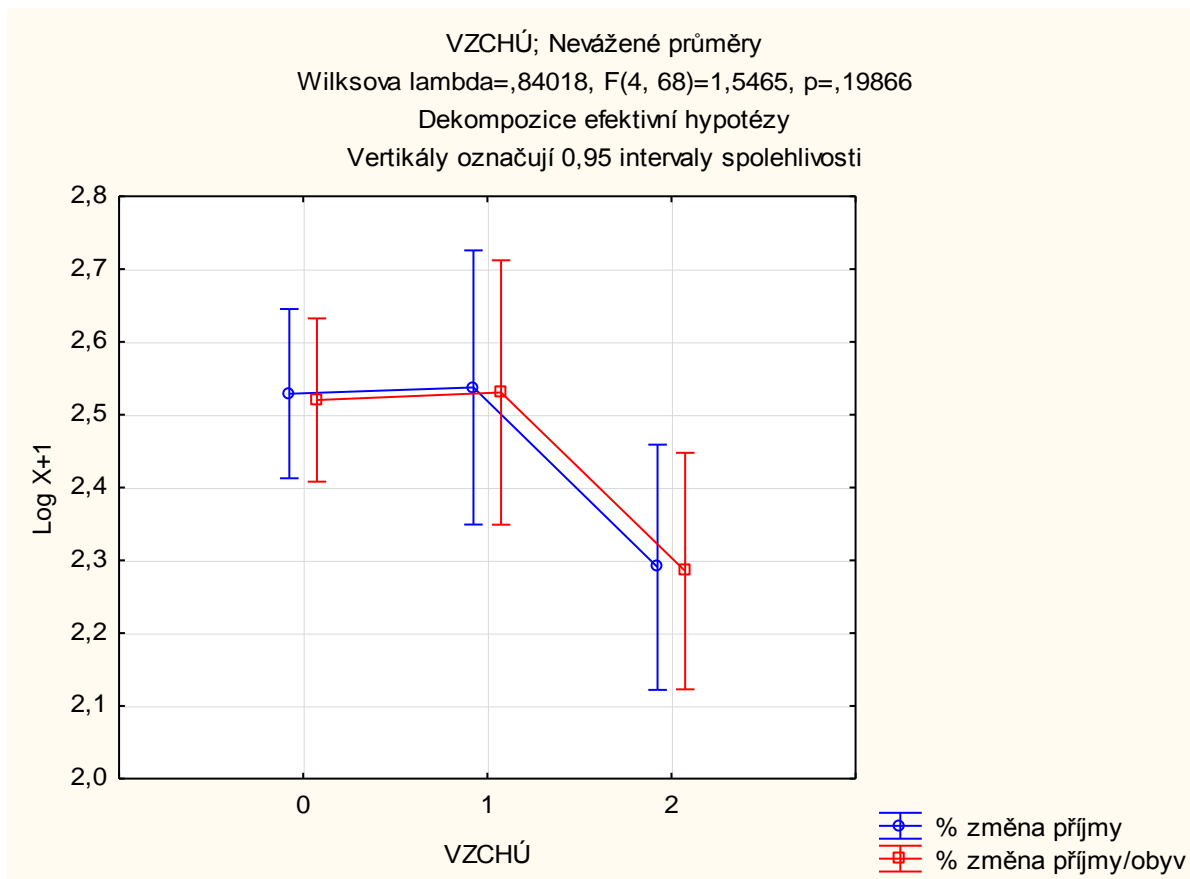
ANCOVA změny pozemků (orná půda, les, trvalé travní porosty, zastavěná plocha) prokázala jak statisticky významný vliv polohy obce ($p=0,011$), tak i vliv velikosti obce ($p=0,022$). ANCOVA změny orné půdy prokázala také vliv velikosti obce ($p=0,001$), i vliv polohy obce ($p=0,003$). Největší změna zastoupení orné půdy byla v obcích s katastrem v NP a CHKO Šumava. Pozemky orné půdy byly převedeny na trvalé travní porosty. ANCOVA změny lesa pak neprokázala ani statisticky významný vliv velikosti obce ($p=0,647$), tak ani vliv polohy obce ($p=0,954$). ANCOVA změny trvalých travních porostů neprokázala jak vliv velikosti obce ($p=0,784$), tak ani vliv polohy obce ($p=0,157$). ANCOVA změny zastavěných ploch také neukázala vliv velikosti obce ($p=0,228$) ani vliv polohy obce ($p=0,903$). Souhrnná ANCOVA pozemkových ukazatelů pak prokázala statisticky významný vliv velikosti obce ($p=0,028$), nikoliv však polohy obce ($p=0,077$; Obr. č.6).

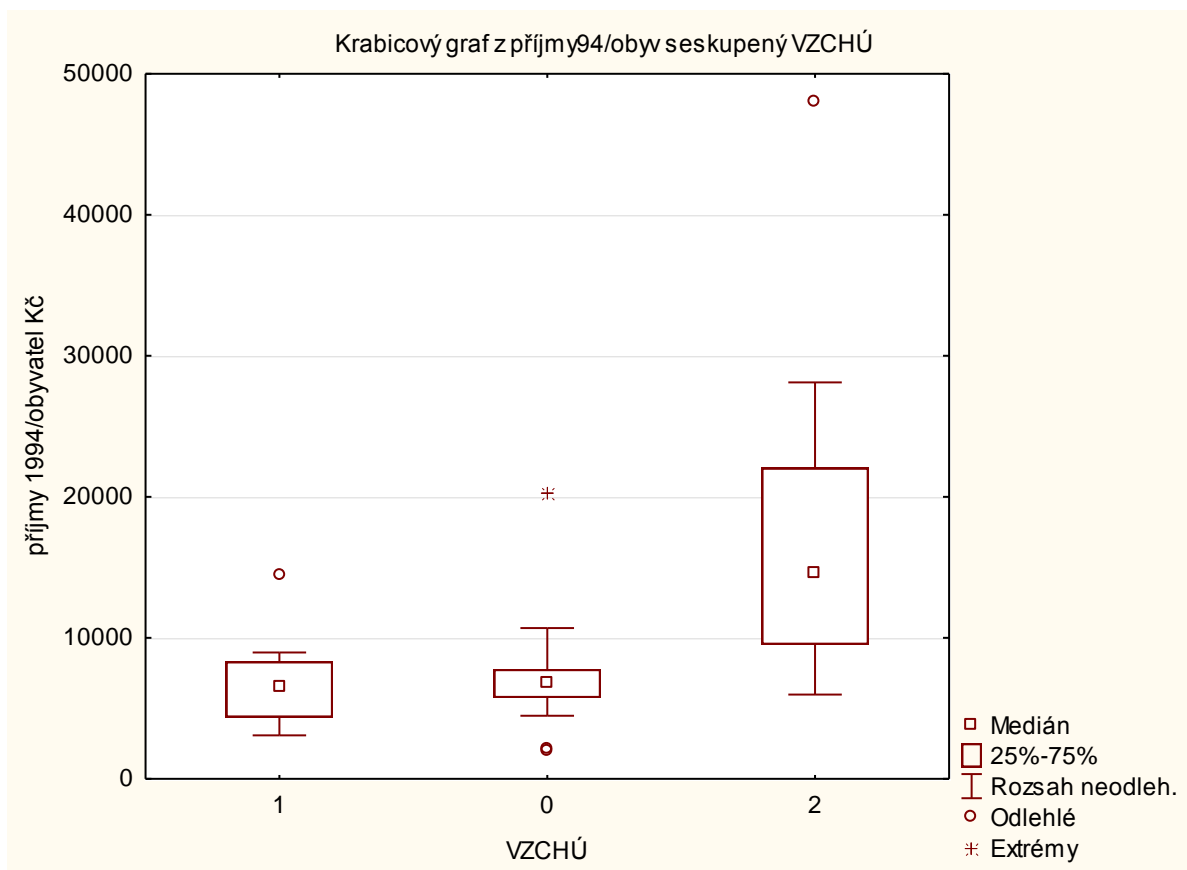
Obr. č. 6: ANCOVA změny pozemkových ukazatelů v letech 1991 (pro změnu počtu domů), 1993 (pro změnu druhů pozemků) a 2011. % změna počty domů–procentuální změna počtu domů, změna % neobydlených 2–změna procenta neobydlených domů, změna % rekreačních domů–změna procenta domů sloužících k rekreaci, % změna orné půdy–změna procenta orné půdy, % změna les–změna procenta lesních pozemků, % změna travní porosty–změna procenta trvalých travních porostů, % změna zastavěnosti–změna procenta zastavěných ploch; VZCHÚ–typ území 0–bez VZCHÚ, 1–CHKO Český les, 2–NP a CHKO Šumava

4.4. Ukazatele příjmů

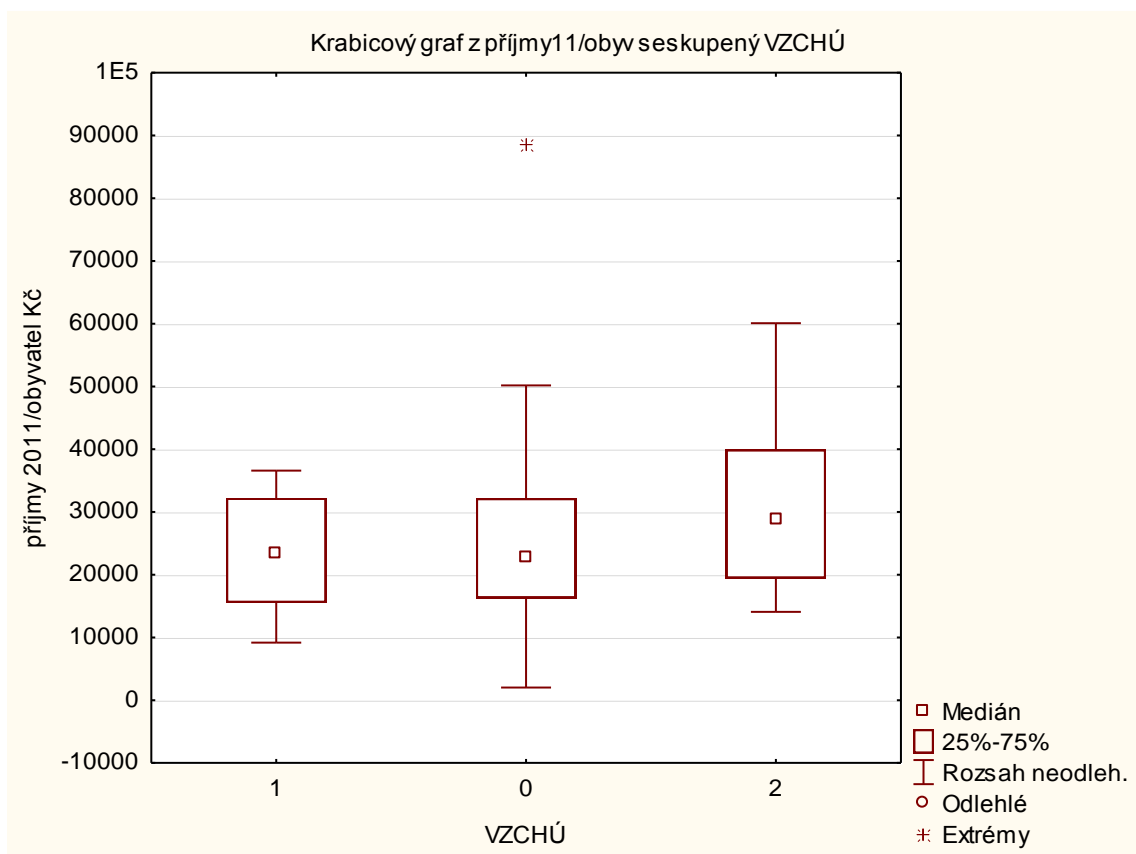
Příjmy obcí ve sledovaném území v roce 1994 činily celkově 312 141,33 tis. Kč, v roce 2011 pak činily 722 577 tis. Kč. ANCOVA změny příjmů obcí ukázala statisticky významný vliv velikosti obce ($p=0,033$), vliv polohy obce nebyl prokázán ($p=0,061$). Průměrné příjmy obcí přepočtené na obyvatele stouply z 9 948,14 Kč v roce 1994 na 27 166,69 Kč v roce 2011. ANCOVA změny příjmů obcí přepočtené na obyvatele pak ukázala na statisticky významný vliv polohy obce ($p=0,053$), nikoliv však vliv na velikost obce ($p=0,143$). Nejvíce tyto příjmy narostly v obcích, jejichž katastr se nachází v CHKO Český les. Souhrnná ANCOVA těchto ukazatelů ukazuje na vliv velikosti obce ($p=0,021$), vliv polohy obce nebyl statisticky významný ($p=0,199$; Obr. č.7). Hodnoty příjmů obcí přepočtených na obyvatele jsou vidět na obrázcích č.8 a č.9.

Obr. č. 7: ANCOVA změny příjmů obcí a změny příjmů obcí přepočtených na obyvatele v letech 1994 a 2011. % změna příjmy–procentuální změna příjmů obcí, % změna příjmy/obyv–procentuální změna příjmů obcí přepočtených na obyvatele; VZCHÚ–typ území 0–bez VZCHÚ, 1–CHKO Český les, 2–NP a CHKO Šumava)

Obr. č. 8: Krabicový graf příjmů obcí přepočtených na obyvatele v roce 1994. VZCHÚ–typ území 0–bez VZCHÚ, 1–CHKO Český les, 2–NP a CHKO Šumava

Obr. č. 9: Krabicový graf příjmů obcí přepočtených na obyvatele v roce 2011. VZCHÚ–typ území 0–bez VZCHÚ, 1–CHKO Český les, 2–NP a CHKO Šumava

Kompletní výsledky analýz kovariance jsou uvedeny v tabulkách č.1–č.4. Popisné statistiky jsou uvedeny v tabulkách č. 5–č.8

Tab č. 1: ANCOVA demografických ukazatelů

Analýzy kovariance - jednotlivé analýzy pro jednotlivé vysvětlované proměnné						
	Effect	SS	df	MS	F	P
Změna obyvatel	obyv91	,036	1	,036	4,451	,042*
	VZCHU	,002	2	,001	,100	,905
Změna nezaměstnanosti	obyv91	2,217	1	2,217	11,02	,002*
	VZCHU	,937	2	,468	2,33	,112
Změna obyvatel v produktivním věku	obyv91	,252	1	,252	3,080	,088
	VZCHU	,308	2	,154	1,884	,167
Kompletní analýza – všechny 3 proměnné						
	Obyv91	,599	7,364	3	33	,001*
	VZCHU	,759	1,626	6	66	,154

Tab. č. 2: ANCOVA socioekonomických ukazatelů

Analýzy kovariance - jednotlivé analýzy pro jednotlivé vysvětlované proměnné						
	Effect	SS	df	MS	F	P
Změna VŠ vzdělaných osob	Obyv91	3,495	1	3,495	5,735	,022*
	VZCHU	,118	2	,059	,097	,908
Změna počtu ekonomických subjektů	Obyv03	,016	1	,016	2,904	,097
	VZCHU	,109	2	,054	9,860	,000*
Zachování MŠ	Obyv91	13,38	1	13,38	23,79	,000*
	VZCHU	1,26	2	,63	1,12	,338
Zachování ZŠ	Obyv91	19,52	1	19,52	39,43	,000*
	VZCHU	,82	2	,41	,83	,444
Kompletní analýza kovariance bez změny počtu ekonomických subjektů						
	Effect	SS	df	MS	F	P
	Obyv91	,361	19,48	3	33	,000*
	VZCHU	,875	,76	6	66	,604

Tab. č. 3: ANCOVA pozemkových ukazatelů

Analýzy kovariance - jednotlivé analýzy pro skupiny vysvětlovaných prom.						
	Effect	SS	df	MS	F	P
Změna počtu domů	Obyv91	,110	1	,110	7,290	,011*
	VZCHU	,058	2	,029	1,920	,162
Změna počtu neobydlených domů	Obyv91	,102	1	,102	1,257	,270
	VZCHU	,114	2	,057	,704	,501
Změna počtu domů určených k rekreaci	Obyv91	,609	1	,609	2,027	,163
	VZCHU	,287	2	,144	,478	,624
Změna orné půdy	Obyv91	2,044	1	2,044	13,06	,001*
	VZCHU	2,189	2	1,094	6,99	,003*
Změna lesních pozemků	Obyv91	,000	1	,000	,213	,647
	VZCHU	,000	2	,000	,047	,954
Změna trvalých travních porostů	Obyv91	,001	1	,001	,076	,784
	VZCHU	,041	2	,020	1,954	,157
Změna zastavěné plochy	Obyv91	,005	1	,005	1,506	,228
	VZCHU	,001	2	,000	,102	,903
Kompletní analýza kovariance pro všechny proměnné						
	Obyv91	,605	2,705	7	29	,028*
	VZCHU	,500	1,716	14	58	,077

Tab. č. 4: ANCOVA ukazatelů příjmů

Analýzy kovariance - jednotlivé analýzy pro jednotlivé vysvětlované proměnné						
	Effect	SS	df	MS	F	P
Změna příjmů obce	Obyv91	,340	1	,340	4,933	,033*
	VZCHU	,418	2	,209	3,034	,061
Změna příjmů obce přepočtených na obyvatele	Obyv91	,144	1	,144	2,243	,143
	VZCHU	,410	2	,205	3,199	,053
Kompletní analýza kovariance pro všechny proměnné						
	Effect	SS	df	MS	F	P
	Obyv91	,798	4,312	2	34	,021*
	VZCHU	,840	1,547	4	68	,199

Tab. č. 5: Popisné statistiky demografických ukazatelů

Proměnná	Popisné statistiky				
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm.odch.
% nezaměstnaných 1991	39	0,0324	0,00000	0,119	0,0237
počet obyvatel 1991	39	806,1282	27,00000	3917,000	761,6111
počet obyvatel 2011	39	812,3590	72,00000	3744,000	741,6845
změna obyvatel	39	105,1093	71,22093	266,667	30,1390
% nezaměstnaných 2011	39	0,1305	0,03785	0,389	0,0687
změna nezaměstnanosti	39	548,3144	0,00000	2658,883	473,0296
% obyvatel v produktivním věku 1991 (15-64)	39	0,6694	0,58766	0,746	0,0359
% obyvatel v produktivním věku 2011 (15-64)	39	0,7003	0,44968	0,757	0,0518
obyvatelé v produktivním věku změna	39	125,1717	15,83012	950,000	150,9587

Tab. č. 6: Popisné statistiky socioekonomických ukazatelů

Proměnná	Popisné statistiky				
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm.odch.
% vysokoškolsky vzdělaných obyvatel 1991	39	0,0214	0,00000	0,0541	0,0145
% vysokoškolsky vzdělaných obyvatel 2011	39	0,0500	0,01878	0,1930	0,0325
vysokoškolsky vzdělání obyvatel změna	39	209,8358	0,00000	633,6391	149,0621
počet ekonomických subjektů 2003	39	181,2308	35,00000	885,0000	192,8508
počet ekonomických subjektů 2011	39	211,0000	34,00000	976,0000	212,1927
ekonomické subjekty změna	39	120,1719	53,96825	190,0763	24,8647
počet MŠ 1991	39	0,8718	0,00000	2,0000	0,5221
počet MŠ 2011	39	0,6667	0,00000	1,0000	0,4776
% zachování MŠ	39	57,6923	0,00000	100,0000	48,0384
počet ZŠ 1991	39	0,7179	0,00000	1,0000	0,4559
počet ZŠ 2011	39	0,6410	0,00000	2,0000	0,5843
% zachování ZŠ	39	64,1026	0,00000	200,0000	58,4321

Tab. č. 7: Popisné statistiky pozemkových ukazatelů

Proměnná	Popisné statistiky				
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm.odch.
počet domů 1991	39	188,4103	13,0000	503,000	136,3806
počet domů 2011	39	245,8718	30,0000	624,000	167,1761
% změna počtu domů	39	148,3454	110,4839	443,860	69,1394
% neobydlené domy 1991	39	0,2047	0,0238	0,889	0,1485
% neobydlené domy 2011	39	0,3123	0,1004	0,626	0,1292
změna % neobydlených domů	39	244,4937	70,4439	1900,000	351,0757
% domy určené k rekreaci 1991	39	0,5561	0,0000	1,000	0,2812
% domy určené k rekreaci 2011	39	0,6260	0,1077	0,958	0,1954
změna % domů k rekreaci domů	39	150,8584	0,0000	1463,415	225,9351
% omá půda 1993	39	0,1790	0,0000	0,482	0,1363
% omá půda 2011	39	0,1257	0,0000	0,443	0,1279
% změna orné půdy	39	58,8425	0,0000	122,704	35,1387
% les 1993	39	0,5375	0,1862	0,878	0,1838
% les 2011	39	0,5428	0,1879	0,877	0,1844
% změna les	39	101,0679	94,4154	105,046	1,9651
% trvalé travní porosty 1993	39	0,1815	0,0482	0,281	0,0570
% trvalé travní porosty. 2011	39	0,2302	0,0487	0,487	0,0998
% změna trvalé travní porosty	39	125,3492	71,1210	201,724	30,7827
% zastavěná plocha 1993	39	0,0049	0,0006	0,013	0,0033
% zastavěná plocha 2011	39	0,0050	0,0006	0,014	0,0035
% změna zastavěné plochy	39	103,3566	73,1481	173,161	15,4130

Tab. č. 8: Popisné statistiky ukazatelů příjmů obcí

Proměnná	Popisné statistiky				
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm.odch.
příjmy obcí 1994	39	8003,62	458,820	50553,04	11745,47
příjmy obcí 2011	39	18527,62	2156,000	72716,00	17421,20
změna příjmy obcí	39	350,51	33,702	778,88	188,02
příjmy obcí 1994/obyvatel 1994	39	9948,14	1954,086	47972,42	8456,95
příjmy obcí 2011/obyvatel 2011	39	27166,69	2013,865	88715,76	16295,62
změna příjmy obcí/obyvatel	39	337,29	33,585	757,80	171,61

5. Diskuze

Předkládaná diplomová práce zkoumá unikátní datový soubor a přináší doposud nepublikované zjištění o změnách v jihozápadním pohraničí, jehož nedávná historie, především významné demografické změny a existence pohraničního pásma v druhé polovině 20. století, významně ovlivňuje vývoj území také na počátku 21. století.

Díky omezené možnosti vstupu do tohoto území až do roku 1989 a v návaznosti na to omezenému hospodaření se v tomto území zachovaly četné, přírodně cenné, ekosystémy málo ovlivněné člověkem (Bláha et al., 2013; Křenová a Vrba, 2014). To ostatně dokumentuje vyhlášení NP Šumava v roce 1991 a vyhlášení CHKO Český les v roce 2005, plány pro vyhlášení tohoto VZCHÚ jsou však již ze začátku 90. let 20. století, přípravy na vyhlášení CHKO Novohradské hory a vyhlášení MZCHÚ v celém zájmovém území.

V odborné literatuře existuje pouze málo prací stejného či velmi podobného rozsahu a zaměření. Většina ostatních prací, ať už ve světě nebo v České republice, se zabývá buď vlivem VZCHÚ na socioekonomiku nebo v užším měřítku přímo zkoumá vliv turismu na ekonomickou situaci zkoumané oblasti (Bodnár 2006; Cotrell a Raadik, 2008; Mayer et al, 2010). Další práce hodnotí pouze celkový dopad VZCHÚ a neporovnává ho s přílehlými podobnými oblastmi (Dickie a Whiteley, 2013). Protože zájmové území této práce leží v příhraniční oblasti, dá se toto území, až na výjimky, popsat jako periferní oblast, podobnými periferními oblastmi se zabývají další práce (Hampl, 2005; Havlíček et al., 2005). Žádná z prací ale ze socioekonomického pohledu neporovnává oblast VZCHÚ a území s běžným režimem hospodaření, které mají podobné přírodní a historické podmínky. Existují studie, které se zabývají velkým územím s několika VZCHÚ a toto území zkoumají jako celek (NSW department of environment and conservation, 2006). V České republice pak takové studie probíhají spíše na bázi dotazníkového šetření a zachycují stav území v době vypracování takové práce a nehodnotí změnu území v čase (Bartoš a Čihař, 2011).

Zájmové území této diplomové práce je také jedinečné v tom, že tři zkoumané oblasti jsou si podobné z hlediska přírodních poměrů i historického vývoje, ale ve sledovaném období došlo ke změně části území s běžným režimem hospodaření na VZCHÚ. NP Šumava byl založen v roce 1991 na části CHKO Šumava vzniklé už v roce 1963, CHKO Český les pak byla vyhlášena v roce 2005, ve zbylém zájmovém území této práce pak již další VZCHÚ neexistuje, ač byly snahy na území dnešního přírodního parku Novohradské hory vyhlásit

CHKO Novohradské hory (Červenková a Vitner, 1997). Období orámované roky 1991 a 2011, kdy statistická data nasbíraná v těchto letech jsou poměrně, bohužel ne vždy, homogenní a porovnatelná, tak vytváří možnost zkoumat jak VZCHÚ ovlivňuje socioekonomiku území a jeho obyvatelstva.

Jak už bylo řečeno téměř celé území spadá do tzv. periferní oblasti. Periferní oblasti je poměrně širokým, a ne zcela jednoznačně definovaným, pojmem. Jako znaky periferní oblasti se uvádí nízká hodnota hustoty zalidnění, negativní migrační saldo, nižší podíl osob s vyšším vzděláním, podíl vyjíždějících osob, nezaměstnanost nebo občanská vybavenost (Fialová, 2014). Migrační saldo nebylo v této práci zkoumáno. Stejně jako občanská vybavenost, kromě údajů o MŠ a ZŠ, kvůli chybějícím statistickým údajům. Hampl (2005) za periferie považuje oblasti s hospodářsky slabým a prostorově znevýhodněným prostředím. Zkoumané území můžeme také nazvat vnější periferií, kterou je oblast u státní hranice. Tato hraniční bariéra je po vstupu do schengenského prostoru a vyšší přeshraniční spolupráci pomalu odbourávána avšak fyzicko-geografické podmínky území hrají stále významnou roli. Je pak nutné podotknout, že periferie se mohou v prostoru a čase měnit (Fialová, 2014). Podle Fialové (2014) do periferní oblasti nepatří oblasti Domažlicka, části Kašperskohorska, Lipenska a části Kaplicka. Jiní autoři (Havlíček a Chromý, 2001; Musil a Müller, 2008) za periferní oblast nepokládají Kaplicko, či Trhvosvinecko a Novohradsko. Výběr obcí je popsán v metodice této práce. Na základě této metodiky byly vyřazeny obce, jejichž některé sledované ukazatele jsou extrémního charakteru. Vyřazeny ze zkoumání byly obce Kubova Huť a Modrava. Kubova Huť byla vyřazena z důvodu extrémně malého katastru, který by zkresloval statistické zpracování dat o pozemcích. Modrava byla vyřazena, kvůli extrémně vysokým příjmům obce, což by zkreslovalo statistiku příjmů.

Průměrná hustota zalidnění v katastrech sledovaných obcí byla výrazně nižší v porovnání s celostátním průměrem, v roce 1993 činila 22,0 obyvatel/km² a v roce 2011 21,9 obyvatel/km². Hustota zalidnění v ČR v roce 1993 (pro rok 1991 nejsou k dispozici údaje o velikosti katastrů obcí) činila 131 obyvatel/km², v roce 2011 pak hustota zalidnění byla 133 obyvatel/km² (ocitovat csu). Hustota zalidnění v obcích, jejichž katastr se nachází mimo VZCHÚ, byla v roce 1993 22,2 obyvatel/km² a jen nepatrně, o necelého 1 obyvatele/km², na 23,3 obyvatel/km² v roce 2011. Naproti tomu hustota zalidnění obcí s katastrem ve VZCHÚ se z 21,352 obyvatel/km² v roce 1993 snížila na 19,732 obyvatel/km² v roce 2011. Do hustoty zalidnění katastrů obcí mimo VZCHÚ v roce 2011 se už ovšem nepočítají obce s katastrem

v CHKO Český les, katastry těchto obcí jsou pro rok 2011 započítány do katastrů obcí ve VZCHÚ. Jak je vidět v obrázku č. 2 obce v příhraniční oblasti mají větší katastry, než obce nacházející se více ve vnitrozemí. To může být způsobeno, tím že katastry obcí v pohraničí mají více katastrálních území, které jsou dány historicky. To často ukazují i jejich názvy podle dnes již zaniklých obcí a osadách.

Dále byla zkoumána nezaměstnanost, protože vyšší míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva je dalším znakem periferní oblasti (Musil a Müller, 2008). Průměrná nezaměstnanost v ČR v roce 1991 činila 4,13% a v roce 2011 8,62% (csu). V zájmovém území se nezaměstnanost zvýšila z 3,244% v roce 1991 na 13,047% v roce 2011. Tento nárůst nezaměstnanosti je pravděpodobně ovlivněn tím, že ekonomická transformace ČR, která proběhla v roce 1989 nebyla v roce 1991 plně dokončena, tudíž nezaměstnanost byla z dnešního pohledu velmi nízká. Údaje ze SLDB 1991 a 2011 jsou také ovlivněna datem, kdy sčítání proběhla (3.3. SLDB 1991 a 25.3. SLDB 2011), protože některá zaměstnání především mimo velká města jsou sezónního charakteru. Průměrná nezaměstnanost je ve vybraných obcích ve VZCHÚ v současnosti o zhruba 1,5% nižší než ve vybraných obcích mimo VZCHÚ. Lze také pozorovat poměrně značný rozdíl v nezaměstnanosti v roce 2011 mezi obce v NP a CHKO Šumava a obcemi v CHKO Český les, kdy nezaměstnanost činila 10,661% respektive 14,309%. Tento rozdíl může být vysvětlen již zmíněnou sezónností některých prací, NP a CHKO Šumava je turisticky atraktivnější v i zimních měsících než CHKO Šumava (Pícek et al., 2007). Zčásti může být tento rozdíl zapříčiněn výběrem obcí a jejich sociologickým složením, kdy se například ukázalo, že v obci Nemanice žije početná sociálně slabší menšina s vysokou nezaměstnaností (Angelovová, 2011). Podle výsledků této práce však nezaměstnanost v zájmovém území nesouvisí s polohou obce ve VZCHÚ, ale s její velikostí, kdy ve větších obcích je nezaměstnanost nižší. I zde jsou výjimky. Obec Loučovice, kde v roce 2011 žilo 1627, měla na nezaměstnanost 22,962% ekonomicky aktivního obyvatelstva, toto číslo patrně souvisí se zavřením provozu výroby papíru v obci (Internet 10). Dickie a Whiteley (2013) však ukazují, že průměrná nezaměstnanost v NP Šumava je o několik procent nižší než v ostatních oblastech venkova. Holmes a Hecox (2004), Job et al. (2008) udávají silnou pozitivní korelaci mezi zvětšujícím se procentem velikosti divočiny a obyvatelstvem a snížením nezaměstnanosti.

Počet obyvatel České republiky stoupl z 10 302 215 v roce 1991 na 10 436 560 v roce 2011 (ČSÚ, 2014). Také počet obyvatel ve sledovaných obcích mírně stoupl. Přičemž počet

obyvatel ve sledovaných obcích ležících v NP a CHKO Šumava se mírně snížil. V CHKO Český les pak počet obyvatel ve sledovaných obcích mírně narostl. Výsledky statistického zpracování dat ale ukazují, že vyhlášení VZCHÚ nemá na počet obyvatel v zájmovém území statisticky významný vliv. A na vývoj počtu obyvatel má spíše vliv periferní a příhraniční poloha velké části regionu, což ukazuje také studie Perlín a Bičík (2010).

Procento obyvatelstva v produktivním věku 15–64 let činilo ve sledovaném území 66,141% v roce 1991 a 70,359% v roce 2011. Republikový průměr pro obyvatelstvo v produktivním věku byl 66,7% v roce 1991 a 69,1% v roce 2011 (ČSÚ, 2014). Statistické zpracování ukazuje e, že vyhlášení VZCHÚ ani poloha zájmového území nemají vliv na počet obyvatel v produktivním věku. Věkové složení obyvatelstva se sledovaném území od zbytku České republiky výrazněji neliší, to naznačuje i výzkum prováděný na Šumavě (Perlín a Bičík 2010) a existence VZCHÚ nemá a ani nemůže mít vliv na demografické změny v území (Galland, 2010).

Výše uvedenou nižší nezaměstnanost v NP a CHKO Šumava v roce 2011 by mohlo vysvětlovat toto procento obyvatelstva v produktivním věku, které se z 67,462% v roce 1991 zvýšilo na 69,896% v roce 2011. Nicméně procento obyvatelstva v produktivním věku v Českém lese se také zvýšilo z 68,343% v roce 1991 na 71,552% v roce 2011. To spolu s mírným zvýšením počtu obyvatel ve vybraných obcích CHKO Český les a mírným snížením počtu obyvatel ve vybraných obcích ležících v NP a CHKO Šumava naznačuje, že počet obyvatelstva a jeho věková struktura by na nezaměstnanost neměla mít vliv.

Studie provedená NSW department of environment and conservation (2006) v Novém Jižním Walesu v Austrálii v Greater Shoalhaven region ukazuje, že v území, kde bylo v průběhu zkoumaného období založeno několik NP a jiných VZCHÚ, počet obyvatel vzrostl a že populace se během 25-ti letého období téměř zdvojnásobila. Nezaměstnanost se v tomto regionu snížila ze 14,9% na 9,0%. Nezaměstnanost zde ovšem v průběhu desetiletí oscillovala, nikdy však nepřesáhla 14,9%. Průměrná nezaměstnanost v NSW se pak ve stejném období snížila z 9,5% na 5,9%, také s mírnými oscilacemi. Byť není možné české a australské prostředí z hlediska legislativního, kulturního nebo historického snadno porovnat, VZCHÚ mohou mít na demografický rozvoj a nezaměstnanost, pravděpodobně v delším časovém období, pozitivní vliv.

Počet ekonomických subjektů se v České republice zvýšil z 2,326 milionu v roce 2003 na 2,703 milionu v roce 2011 (Menčlová, 2014). Tento trend probíhal i v zájmovém území.

Na počet ekonomických subjektů má vliv právě položení obce ve VZCHÚ. V obcích s katastrem v NP a CHKO Šumava a v CHKO Český les se zvýšil počet ekonomických subjektů nejmenší měrou. Tento nižší nárůst ekonomických subjektů ve VZCHÚ může být způsoben omezeními vyplývajícími ze zákona 114/1992 sb. o ochraně přírody nebo demografickou situací. VZCHÚ ovšem vytvářejí pracovní místa a to jak ve státním správě tak v terciálním sektoru (Carroll a Phillipson, 2002; Defra, 2011). Statisticky nižší počet ekonomických subjektů v NP a CHKO Šumava může být vysvětlen tím, že ne všechny ekonomické subjekty, které se v obcích nacházejí, tam také mají svoje sídlo (Dickie a Whiteley 2013), tudíž počet ekonomických subjektů ve statistice RES v obci může být nižší než ve skutečnosti je. Tuto skutečnost nepřímo potvrzují také Bartoš a Čihař (2011), na základě jejich práce vyplývá, že většina obyvatel na Šumavě nepocituje žádné benefity z turistického ruchu, podobný názor mají i obyvatelé Novohradských hor. Tyto případy také ukazují na častý problém nerovnoměrného rozdělení příjmů z cestovního ruchu, kdy se tento zisk jde jen několika jedincům nebo skupinám (Richardson 2009). Naopak podle Wallner et al. (2007) většina obyvatel biosférické rezervace Etlebuch zde vnímala ekonomická pozitiva.

Vysokoškolské vzdělání mělo v roce 1991 7,2% obyvatel České republiky starších 15 let, v roce 2011 bylo toto číslo 12,5%. V absolutních číslech je tento nárůst téměř dvojnásobný (ČSÚ, 2013). S tím koresponduje i nárůst počtu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v obcích zájmové oblasti, který byl také téměř dvojnásobný. Vyhlášení či existence VZCHÚ pak nemělo na tento nárůst žádný statisticky významný vliv. Nižší procento vysokoškolsky vzdělaných lidí než je průměr České republiky v obou zkoumaných letech nadále potvrzuje perifernost zájmového území.

Počet MŠ v zájmovém území se snížil o 23,529% v České republice se počet MŠ snížil o 32,774% (ČSÚ, 2014). Počet ZŠ se v zájmovém území snížil od roku 1995 do roku 2011 (dřívější údaje nejsou k dispozici) o 10,714% v České republice pak bylo toto číslo 18,416%. Tento nižší úbytek mateřských škol a základních lze vysvětlit tak, že v obcích ve venkovských oblastech je menší počet MŠ a ZŠ, nižší konkurence a vyšší snaha obcí si MŠ a ZŠ udržet i při menším počtu dětí v předškolním a školním věku. Přítomnost MŠ a ZŠ v obci může mít značný vliv na vývoj počtu obyvatel a život v obci, v periferních venkovských regionech obzvláště. Tuto domněnku by mohla částečně potvrzovat statistika počtu žáků ve třídách v zájmovém území, ta ale pro tuto práci nebyla k dispozici s tím, že jde o citlivé údaje.

Počet domů v České republice stoupl z 1 868 505 v roce 1991 na 2 158 119 v roce 2011 (ČSÚ, 2013). To znamená nárůst o 15,5%. Ve sledovaném území tento nárůst domů byl o 30,5%. Tento vyšší procentuální nárůst domů ve sledovaném území je pravděpodobně způsoben zrušením zakázaného a hraničního pásma, zpřístupněním a tím zvýšením atraktivity tohoto území a větším potenciálem rozvoje stavby domů v tomto území než ve zbytku České republiky. Šumava, ale také další oblasti představují zajímavé lokality pro soukromé stavebníky a investory. Počet neobydlených domů v České republice stoupl ve sledovaném období o 36,23%. V zájmovém území stoupl počet neobydlených bytů více než dvojnásobně o 113,23%. Tento vyšší nárůst by vysvětloval i vyšší počet výstavby domů a demografické změny v zájmovém území pozorované Dickie a Whiteley (2013). Absolutní počet neobydlených domů určených k rekreaci pro rok 1991 není pro tuto práci k dispozici. V roce 2011 však bylo v České republice 7,82% neobydlených domů určených k rekreaci. V zájmovém území toto číslo činilo 19,72%. A nárůst takových domů od roku 1991 do roku 2011 byl 115,13%. To potvrzuje výše uvedené zvýšení počtu neobydlených domů a vyšší rekreační atraktivitu zkoumaného území.

V roce 1993 zabírala v České republice orná půda 40,2%, lesní pozemky 33,3%, trvalé travní porosty 11,1% a zastavěná plocha 1,6% z celkové výměry. V roce 2011 byla tato čísla 38%, 33,7%, 12,5% a 1,7%. V zájmovém území v roce 1993 tvořila orná půda 16,32%, lesní pozemky 55,41%, trvalé travní porosty 17,55% a zastavěná plocha 0,426% celkové výměry zkoumaných katastrů. V roce 2011 pak tyto druhy pozemků tvořily 11,26%, 56,18%, 22,12% a 0,424% celkové výměry zkoumaných katastrů. Srovnání s údaji pro celou Českou republiku ukazuje na velmi podobné trendy ve změnách druhů pozemků. V případě změny trvalých travních porostů, pravděpodobně na úkor orné půdy, mají na toto vyšší procento změny v zájmovém území má vliv přírodní podmínky prostředí, obzvláště pak půdní, klimatické a geomorfologické podmínky, kde se místo pěstování zemědělských plodin začala více upřednostňovat pastva hospodářských zvířat (Kozák, 2003). Svůj vliv pak má jistě změněný poměr vstupních nákladů a tržeb během postsocialistické transformace (Rozelle a Swinnen 2004). V případě této vyšší změny trvalých travních porostů by také šlo uvažovat o vlivu omezení hospodaření z důvodu vyhlášení VZCHÚ, kdy ANCOVA změny orné půdy ukázala na vliv polohy obce, ale i velikosti obce. Se změnou využití pozemků také souvisí fakt, že v NP Šumava byly veškerá pole zatravněna s ohledem na priority ochrany přírody. . Také je zajímavý pokles procenta zastavěné plochy v zájmovém území, i když počet domů v tomto území vzrostl. Tento jev může být způsoben nepřesnou klasifikací druhů pozemků, kdy některé

pozemky, ač vypadaly stále stejně, mohly spadat do jiných kategorií. Svůj vliv může mít i to, že se celková výměra katastrů zkoumaných obcí zvětšila z 161 136 ha v roce 1993 na 162 577 ha v roce 2011. Toto zvětšení celkové výměry je způsobeno zrušením VVP Dobrá voda a převedením části tohoto území do katastru obce Srní. Snížení výměry orné půdy probíhá také v jiných horských regionech postkomunistických zemí. Velkou roli pro zachování orné půdy zde hrají sklon svahu a celková přístupnost území. Demografický vývoj pak v tomto případě nehraje velkou roli (Müller et al., 2009). Snižování výměry orné půdy a zvyšování výměry pastvin a luk v horských regionech v období po ekonomické transformaci ČR potvrzují ve své práci také Bičík et al. (2001). Podobné změny v postkomunistických zemích ukazuje i Kuemmerle et al. (2008)

Příjmy obcí v České republice se od roku 1994 do roku 2011 zvýšily z 92,8 mld. Kč na 266,8 mld Kč. To je 187,5% nárůst celkových příjmů obcí. Ve sledovaných obcích byl za stejné období nárůst z 312,14 mil. Kč na 722,58 mil. Kč. To znamená 131,5% nárůst celkových příjmů obcí. Tyto dvě čísla nelze úplně dobře porovnat, protože v údaji za celou ČR jsou započítána i velká města, která mají nejvyšší příjmy, zatímco v zájmovém území je největší obcí, co se obyvatel týče, město Volary s 3 744 obyvatel v roce 2011. Statisticky významný vliv velikosti obce na výši obecních byl prokázán. Nejvyšší průměrné příjmy obcí jsou v obcích s katastrem v NP a CHKO Šumava a to jak v roce 1994, tak v roce 2011. Procentuálně nejvyšší nárůst příjmů obcí byl ovšem zjištěn v obcích s katastrem v CHKO Český les (250,47%) a v obcích s katastrem mimo VZCHÚ (253,67%). Průměrný příjem obce přepočtený na obyvatele za celou ČR pak stoupl z 8 980,05 Kč v roce 1994 na 25 562,26 Kč v roce 2001. To je 184,66% nárůst. V zájmovém území toto číslo vzrostlo z 9 948 Kč na 27 167 Kč. To je 173,09% nárůst. Stejně jako u celkových příjmů obcí, ale nejde tato čísla snadno porovnávat. Zde byl nejvyšší nárůst v obcích s katastrem v CHKO Český les (304,59%).

Stav území v roce 1991

Aby měly výsledky práce větší vypovídací hodnotu, je potřeba také zhodnotit nejdůležitější ukazatele v počátečním stavu, tzn. v roce 1991. Průměrná nezaměstnanost v obcích, jejichž katastr nikdy nebyl ve VZCHÚ, činila 3,393%, v obcích s katastrem v CHKO Český les pak byla 3,557% a v obcích s katastrem v NP a CHKO Šumava 2,679%. Procento obyvatel v produktivním věku bylo 66,150%, 68,343% a 67,462% ve stejném pořadí.

Vysokoškolsky vzdělaných lidí v zájmové území bylo ve stejném pořadí 1,896%, 1,707% a 2,993%. Průměrný příjem obcí mimo VZCHÚ byl 5 116 520 Kč, v CHKO Český les 3 636 520 Kč a v NP a CHKO Šumava 17 560 230 Kč. Z těchto údajů vyplývá, že nejhorší podmínky pro rozvoj měly obce s katastrem v CHKO Český les, nejvíce je tento rozdíl vidět v údaji o průměrném příjmu obcí.

Většina prací, která se zabývá existencí VZCHÚ z pohledu socioekonomického se soustřeďuje na turismus v dané oblasti a benefity z něj plynoucí. Nehodnotí stav před a po vzniku VCHÚ, ale spíše hodnotí aktuální přínosy existence a porovnává realitu a „neexistenci“ VZCHÚ. Například studie profesora Joba a jeho týmu (Job et al. 2004a,b, 2005, 2008b) z oblasti Národního parku Bavorský les, který těsně sousedí se zkoumanou oblastí a také splňuje charakter periferní oblasti, a dalších německých národních parků detailně dokumentuje přínosy existence národního parku pro lokální ekonomiku. Podle Thompson a Peepre (2011) může mít vytvoření několika pracovních míst, v souvislosti s chráněnými oblastmi, v menších obcích podstatný dopad na lokální ekonomiku. Carroll a Phillipson (2002) pak tvrdí, že správy chráněných oblastí nebo národních parků napomáhají vytváření pracovních míst, ale je třeba aby tyto správy podporovaly udržitelný turismus, spolupracovaly se soukromým sektorem v této oblasti a snažily se o vytvoření silné značky chráněného území. To pak může přinášet další ekonomické benefity. Mayer et al. (2010) navrhuje zvýšení kvality a modernizaci turistických služeb a zařízení. To by mělo přinést vyšší spokojenost návštěvníků a také vyšší tržby a tím i vyšší podporu lokální ekonomiky. Dále pak navrhuje podporu regionálních produktů ve stravování nebo umění a řemesla jako suvenýrů. Bartoš a Čihař (2011) ale varují před zvyšováním cen nemovitostí, ale také komodit každodenní spotřeby v turisticky atraktivních chráněných územích pro lokální obyvatelstvo.

6. Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, zda vyhlášení VZCHÚ ovlivňuje socioekonomiku území a obyvatelstva v něm žijícího. Jihozápadní pohraniční oblast České republiky se jeví jako vhodná oblast pro takový výzkum, protože celé území má podobné přírodní podmínky a hodnoty, velmi podobný historický vývoj, ve 20. století obzvláště.

V roce 1991, tento rok je brán jako počáteční pro zkoumání změny tohoto území, se od sebe tři oblasti zkoumaného území (katastry obcí bez VZCHÚ, katastry obcí v NP a CHKO Šumava, katastry obcí v CHKO Český les) zásadně nelišily. Ze statistického zpracování dat metodou ANCOVA změny 18 vybraných ukazatelů vyplývá, že pokud se mezi zkoumanými typy území udála statisticky významná změna, tak ve většině případů měla vliv na změny v území velikost obce, pouze ve dvou případech měla vliv také poloha obce ve VZCHÚ. Proto se zdá, že na vývoj tohoto území nemá vyhlášení VZCHÚ velký vliv. Na vývoj v zájmové oblasti má vliv spíše velikost obce, perifernost a pohraniční charakter tohoto území. Pouze u faktoru „změna počtu ekonomických subjektů“, byl zjištěn také statisticky významný rozdíl mezi obcemi z různých částí zkoumaného území, tedy vliv existence či vzniku VZCHÚ. Celkově je možné shrnout, že ve zkoumané oblasti nebyl prokázán statisticky významný vliv existence či vzniku VZCHÚ na socioekonomické ukazatele obcí. Nicméně u některých ukazatelů trendy existují a reflektují doporučení o doposud nevyužitém potenciálu konkrétních území (např. Job, 2008; Bartoš a Čihař 2011; Dickie a Whiteley, 2013)

Diskutované příklady ze zahraničí dokládají, že existence VZCHÚ má na socioekonomiku území spíše pozitivní vliv. Autoři se však shodují, že k tomu je ovšem nutná spolupráce místního obyvatelstva, místní samosprávy a správy chráněného území. Jedině tak může být udržitelný turismus, který je pro socioekonomiku chráněných území považován za klíčový, rozvíjen správným směrem.

Touto diplomovou prací shromážděné údaje je možné považovat za přínosné a podnětné, nicméně pro přesnější a detailnější výsledky by bylo jistě vhodné dále podrobněji zkoumat vývoj obcí analýzou dalších ukazatelů, které nejsou součástí této práce. Nabízí se například možnost detailnější demografická analýza obyvatelstva, podrobnější sledování odvětví zaměstnání obyvatelstva nebo kulturní a společenský život v obcích. Tato data není možné získat z dostupných statistických databází, ale bylo by potřebné je získat přímým šetřením v zájmové lokalitě. Možná trochu detektivního talentu by vyžadovalo zkoumání, jak příjmy a život obcí ovlivňuje existence řady ekonomických subjektů, jejichž

provozovatelé jsou registrovaní mimo region. Vhodně sestavený dotazník s co největším, demograficky reprezentativním, vzorkem respondentů by jistě také přinesl řadu hodnotných informací. Dále by bylo také zajímavé zkoumat delší časové období a přidat vyšší počet zkoumaných obcí, nicméně pro delší časové období nejsou dostupná ucelená data a zvýšení počtu zkoumaných obcí je limitováno vymezeným územím.

7. Seznam použité literatury

- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (2006): Rozbory Chráněné krajinné oblasti Český les k 31.12.2006. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Správa Chráněné krajinné oblasti Český les. Přimda. 125 pp.
- Albrecht, J. (2006): Příroda a krajina. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 251-256. ISBN 80-7340-091-X.
- Albrecht, J. et al. (2003): Českobudějovicko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek VIII. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha. 808 pp.
- Angelovová, K. (2011): Vývoj pohraničních sídel a jejich obyvatel na území Českého lesa. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. 130 pp.
- Bartos, L., Cihar, M. (2011): Socio Environmental Attitudes amongst the Inhabitants of Border Mountain Regions Close to the Former Iron Curtain: The Situation in the Czech Republic. *Journal of Environmental Protection* 02: 609–619.
- Beneš, K., Holubec, J., Surňáková, R., Zeman, J. (1983): Geologická stavba šumavského moldanubika. *Rozpravy Československé akademie věd. Řada matematických a přírodních věd.* Praha. Academia. 93 (7). 67 pp.
- Bičík, I., Jeleček, L., Štěpánek, V. (2001): Land-use changes and their social driving forces in Czechia in the 19th and 20th centuries. *Land Use Policy*. 18: 65–73.
- Bláha, J., Romportl, D., Krenova, Z. (2013): Can Natura 2000 mapping be used to zone the Šumava National Park? *European Journal of Environmental Sciences*. 3: 57–64.
- Bodnár, R. (2006): Economic and Social Effects of the Development of Recreation and Environmentally Sound Tourism through the Example of a Hungarian National Park. *Exploring the Nature of Management* 3: 383–384.
- Carrol, T., Phillipson, J. (2002): Sustaining living uplands: The role of the Northumberland national park authority in rural development, research report. University of Newcastle upon Tyne. 71 pp.
- Cottrell, S.P., Raadik, J. (2008): Socio-Cultural Benefits of Pan Parks: Case Study at Bieszczady National Park. *Matkailuttkimus* 1: 56–67.
- Červenková, J., Vitner, Č. (1997): Návrh plánu péče pro CHKO Novohradské hory. Ústav pro hospodářskou úpravu lesa Brandýs nad Labem, pobočka České Budějovice. České Budějovice. 213 pp.
- Český statistický úřad, Krajská správa České Budějovice, Oddělení regionálních analýz a informačních služeb. (2009): Postavení venkova v Jihočeském kraji. Český statistický úřad, České Budějovice 2009. 181 pp. ISBN: 978-80-250-1935-1.

Defra. (2011): National Park Authorities: Assessment of Benefits – working paper. Department for Environment, Food and Rural Affairs. 228 pp.

Demek, J., Mackovčín, P., Balatka, B., Buček, A., Cibulková, P., Culek, M., Čermák, P., Dobiáš, D., Havlíček, M., Hrádek, M., Kirchner, K., Lacina, J., Pánek, T., Slavík, P., Vašátko, J. (2006): Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČR. 2. upravené vydání. Brno, MŽP ČR. 582 pp. ISBN 80 - 86064 -99 -9.

Dickie, I., Whiteley, G. (2013): Economic Assessment of Šumava National Park, final report. Eftec. 52 pp.

Fialová, L. (2014): Vymezení periferních oblastí ČR. Diplomová práce. Masarykova univerzita. 84 pp.

Fröhlich, J. (2003): Sklářství Šumavy. In: Anděra, M. et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 615-626. ISBN 80-7340-021-9.

Fröhlich, J., Lněničková, J. (2006): Sklářství. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 727-734. ISBN 80-7340-091-X.

Galland, P. (2011): Sumava National Park (Czech Republic) Application Expert report. Directorate of Culture and Cultural and Natural Heritage. 16 pp.

Hampl, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Praha. PŘF UK, DemoArt. 147 pp.

Havlíček, T., Chromý, P. (2001): Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti. Geografie–Sborník ČGS. 106(1): 1–11.

Havlíček, T., Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (2005): Vybrané teoretickometodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí. In: Novotná, M. (ed.): Problémy periferních oblastí, Praha, KSGRR PŘF UK. 184 pp.

Holmes, F.P., Hecox, W.E., (2004): Does wilderness impoverish rural regions? International Journal of Wilderness, 10(3): 34–39.

Chlupáč, I., Štorch, P. (eds.) (1992): Regionálně geologické dělení Českého masívu na území České republiky. Praha. Čas. Mineral. Geol., 37 (4): 258-275.

Chromý, P. (2000): Historicko-geografické aspekty vymezování pohraničí a jeho geografické analýzy. Geografie – Sborník ČGS, 105: 63–76.

Illner, M. (1988): K vyrovnání podmínek života ve městě a na venkově. Územní plánování a urbanismus, roč. 15(2): 90–95.

Jílek, T. (2003): Šumava v podmínkách studené války. In: Anděra, M. et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 397-402. ISBN 80-7340-021-9.

Jílek, T. (2005a): Od vzniku republiky do podepsání Mnichovské dohody. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 381-384. ISBN 80-7340-065-0.

Jílek, T.(2005b): Od roku 1945 do roku 1989. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 389-394. ISBN 80-7340-065-0.

Job, H. (ed.) (2008): The regional economic impact of Bavarian Forest National Park. Bavarian Forest National Park Authority. Grafenau. 23 pp.

Job, H., Harrer, B., Metzler, D., Hajizadeh-Alamdary, D. (2005): Ökonomische Effekte von Großschutzgebieten. Untersuchung der Bedeutung von Großschutzgebieten für den Tourismus und die wirtschaftliche Entwicklung der Region. BfN-Skripten Selbstverlag. Bonn-Bad Godesberg. 111 pp.

Job, H., Metzler, D., Hajizadeh-Alamdary, D., Rodrian, P., Woltering, M. (2004b): Regional Economic Impacts of Sustainable Tourism in Protected Areas. In: Rulle, M. (Ed.): Recent Trends in Tourism – the Baltic and the World (=Greifswalder Beiträge zur Regional-, Frei-zeit- und Tourismusforschung 15). Greifswald, pp. 141-156.

Job, H., Metzler, D., Müller, M., Mayer, M. (2004a): The contribution of small and medium tourism enterprises to regional economic development – a comparison between two German national park regions. In: Keller, P., Bieger, T. (Eds.): The future of small and medium sized enterprises in tourism. 54th Congress 2004 of the International Association of Scientific Experts in Tourism. St. Gallen, pp. 55-75.

Klobása, P. (2006): Zaniklá sídla. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 321-324. ISBN 80-7340-091-X.

Kočárek, E. st., (2003): Geologie a petrologie Šumavy. In: Anděra, M., et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 123-130. ISBN 80-7340-021-9.

Kočárek, E., ml. (2005): Rybníkářství. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 689-696. ISBN 80-7340-065-0.

Kočárek, E.,st. (2005): Ložiska nerostných surovin a jejich těžba. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 669-674. ISBN 80-7340-065-0.

Kozák, P. (2003): Zemědělství na Šumavě. In: Anděra, M. et al. a . Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset:561-566. ISBN 80-7340-021-9.

Křenová, Z., Vrba, J. (2014) Just how many obstacles are there to creating a National Park? A case study from the Šumava National Park. European Journal of Environmental Sciences. 4: 30–36.

Křivancová, S., Vavruška, F., Tolasz, R. (2006): Podnebí. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 89-95. ISBN 80-7340-091-X.

Kuemmerle, T., Müller, D., Griffiths, P., Rusu, M. (2008): Land use change in Southern Romania after the collapse of socialism. Reg Environ Change. 9: 1–12.

Lett, P. (2006): Hydrologie. In: DUDÁK, Vladislav (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 63-78. ISBN 80-7340-091-X.

- Lněničková, J. (1996): Šumavské sklářství. Sušice. Dr. Radovan Rebstöck. 72 pp. ISBN: 978-80-85301-49-0.
- Matušková, A. (2005a): Obyvatelstvo. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 269-272. ISBN 80-7340-065-0.
- Matušková, A. (2005b): Zaniklé obce a osady. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 333-340. ISBN 80-7340-065-0.
- Mayer, M., Müller, M., Woltering, M., Arnegger, J., Job, H. (2010:) The economic impact of tourism in six German national parks. *Landscape and Urban Planning* 97: 73–82
- Menčlová, B. (2014): Hospodářský vývoj a jeho vliv na ekonomické subjekty. *Český finanční a účetní časopis*, 9(4): 166–174.
- Mičková, K. (2006): Využívání krajiny. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 105-111. ISBN 80-7340-091-X.
- Mörtl, P. (2006): Reemigrace po roce 1945. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha, Baset: 423-428. ISBN 80-7340-091-X.
- Müller, D., Kuemmerle, T., Rusu, M., Griffiths, P. (2009): Lost in transition: determinants of post-socialist cropland abandonment in Romania. *Journal of Land Use Science*. 4(1-2): 109–129.
- Musil, J., Müller, J. (2008): Vnitřní periferie České republiky, sociální soudržnost a sociální vyloučení, Praha, CESES FSV UK. 52 pp.
- Nikrmajer, L. (2003): Šumava od poloviny 18. století do roku 1938. In: Anděra, M. et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 379-386. ISBN 80-7340-021-9.
- NSW department of environment and conservation. (2006): The economic impact of protected areas on the Greater Shoalhaven region, final report. 70 pp.
- Pavlíček, V. (2006): Nerostné bohatství a jeho těžba. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 705-710. ISBN 80-7340-091-X.
- Perlín, R. (1998): Typologie českého venkova. *Zemědělská ekonomika*. 44 (8): 349–358
- Perlín, R., Bičík, I. (2010): Lokální rozvoj na Šumavě. Závěrečná publikace shrnující výsledky projektu Analýza vývoje Národního parku Šumava za období uplynulých 15 let. Správa NP a CHKO Šumava. 187 pp.
- Picek, M., Růžička, T., Silovský, V., Těšitel, J., Vlášková, K. (2007): Cestovní ruch na Šumavě, Rozvojový koncept udržitelného cestovního ruchu, akční program 2. aktualizace. Regionální rozvojová agentura Šumava. 48 pp.
- Polák, V. (2003): Těžba rašeliny. In: Anděra, M. et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 627-632. ISBN 80-7340-021-9.
- Procházka, Z. (2005): Sklářství. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha: Baset: 711-716. ISBN 80-7340-065-0.

- Quitt, E. (1971): Klimatické oblasti Československa. Praha. Academia. 73 pp.
- Richardson, S. (2009): Undergraduates' perceptions of tourism and hospitality as a career choice. *International Journal of Hospitality Management* 28: 382–388.
- Rozelle, S., Swinnen, J.F.M. (2004): Success and Failure of Reform: Insights from the Transition of Agriculture. *Journal of Economic Literature*. 42: 404–456.
- Ruda, P. (2003): Vodstvo Šumavy. In: Anděra, M. et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 109-113. ISBN 80-7340-021-9.
- Růžková, J., Škrabal, J. (2006): Historický lexikon obcí ČR 1869 - 2005 - 1. díl. Praha. Český statistický úřad. 760 pp. ISBN 80-250-1310-3.
- Řezníčková, Z. (2003): Osídlení Šumavy. In: Anděra, M. et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 355-358. ISBN 80-7340-021-9.
- Řezníčková, Z. (2005): Vývoj osídlení. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 265-268. ISBN 80-7340-065-0.
- Řezníčková, Z. (2006a): Stručný přehled vývoje osídlení. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 279-282. ISBN 80-7340-091-X.
- Řezníčková, Z. (2006b): Místopis. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 283-320. ISBN 80-7340-091-X.
- Řezníčková, Z., Řezníček, P. (2003): Místopis. In: Anděra, M. et al. Šumava – příroda, historie, život. Praha. Baset: 45-101. ISBN 80-7340-021-9.
- Řezníčková, Z., Řezníček, P. (2005): Místopis. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha, Baset: 281-326. ISBN 80-7340-065-0.
- Sassmann, A. (2006): Tři sondy do národnostního vývoje. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha: Baset: 337-340. ISBN 80-7340-091-X.
- Sofron J. (1990): Přirozená a polopřirozená rostlinná společenstva Českého lesa. – Studie ČSAV. Praha. 17. 133 pp.
- Stejskal, A. (2006): Počátky a rozvoj rybníkářství. In: Dudák, V. (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 701-704. ISBN 80-7340-091-X.
- Šefrna, L. (2006): Půdy. In: DUDÁK, Vladislav (ed.). Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha. Baset: 59-62. ISBN 80-7340-091-X.
- Tesař, M. (2005): Hydrologie. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 59-69. ISBN 80-7340-065-0.
- Thompson, J., Peepre, J.(2011): Economic benefits of protected areas. *Canadian Parks and Wilderness Society*. 39 pp.
- Vávrová, J. (2005): Kapitoly z minulosti Kvildy. 2., rozš. vyd. Kvilda. J. Vávrová. 141 pp. ISBN:80-239-5105-X.

Vondruška, V. (2005): Tradiční formy zemědělství. In: Dudák, V. (ed.). Český les – příroda, historie, život. Praha. Baset: 675-678. ISBN 80-7340-065-0.

Wallner, A., Bauer, N., Hunziker, M. (2007): Evaluations of Biosphere Reserves by Local Residents in Switzerland and Ukraine. *Landscape and Urban Planning*, 83 (2-3): 104–114.

Zahradnický, J., Mackovčín, P., (eds.) et al. (2004): Plzeňsko a Karlovarsko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek XI. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 588 pp.

Další zdroje

Český statistický úřad (2013): Sčítání lidu, domů a bytů - Pramenné dílo – 2011. *czso.cz*. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/24000-13-n_2013-02

Český statistický úřad (2014): Česká republika od roku 1989 v číslech. *czso.cz*. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech#01>

Internet 1: *nature.cz*. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/hp.php>

Internet 2: *zememeric.cz* [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.zememeric.cz/6+7-00/katastralni%20uzemi.html>

Internet 3: MOS – Městská a obecní statistika. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/mos/>

Internet 4: Světlík, oficiální stránky obce. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.obecsvetlik.cz/o-obci>

Internet 5: Obecní stránky Malšín. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: http://malsin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=27

Internet 6: Oficiální stránky obce Rožmberk nad Vltavou. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.mestorozmberk.cz/>

Internet 7: Stránky obce Bohdalovice. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.bohdalovice.cz/>

Internet 8: Rožmítál na Šumavě. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozmitalnasumave.cz/soucasnost-obce>

Internet 9: Dolní Dvořiště, oficiální web obce. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.dolnidvoriste.cz/dolni-dvoriste/d-1005/p1=60>

Internet 10: *IDNES.cz*. [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: http://budejovice.idnes.cz/po-krachu-papiren-zustava-doma-petina-obyvatel-loucovic-volnych-mist-je-sest-18p-/budejovice-zpravy.aspx?c=A101109_100555_budejovice-zpravy_pp

Nařízení vlády ČR č. 163/1991 Sb. 33/1991 Sbírky zákonů na straně 714, kterým se zřizuje Národní park Šumava a stanoví podmínky jeho ochrany

Předpis č. 70/2005 Sb. Nařízení vlády ze dne 12. ledna 2005, kterým se vyhlašuje Chráněná krajinná oblast Český les ze dne 17.2.2005

Výnos Ministerstva školství a kultury č. 53855/63, novelizováno výnosem Ministerstva kultury ČSR č. 5954 ze dne 17.3. 1975

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: Sbírka zákonů: 19.2. 1992.